

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren. N:o 30.

Måndagen den 4 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 27 sistlidne april.

Herr talmannen tillkännagaf, att hans excellens friherre *Bildt* skriftligen anmält, att hans helsotillstånd icke tilläte honom för närvarande deltaga i riksdagsarbetet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, den 2 i denna månad bordlagda ärenden, nemligen: konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, statsutskottets utlåtande och memorial n:is 5 a, 8 a och 55—61 samt bevillningsutskottets betänkande n:o 16.

Föredrogos å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 2 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 17, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 2 och 20 punkterna af utskottets betänkande n:o 10, angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen.

1 punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

2 punkten.

Friherre Barnekow: Med anledning af att ett tryckfel insmugit sig i detta betänkande å tredje sidan, skall jag bedja att få rätta det. Det står nemligen 8:o, men det skall vara § 8.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes den föreslagna vote-ringspropositionen med iakttagande deraf, att det i ja-propositionen anmärkta tryckfel »8:o» rättades till § 8.

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 och 30 sistlidne april bord-lagda utlåtande n:o 41, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts propo-sition angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885 än äfven väckta motioner om ändring i samma lag.

Herr Sjöcrona: Af lätt insedda skäl har lagutskottet måst göra sina hemställanden i detta betänkande i den ordning, hvari de före-komma, men då jag antager, att Första Kammaren önskar få först be-handla den viktigaste delen af detta betänkande, nemligen det som förekommer i tredje punkten, och hinder icke möter för att, när vi komma till 53 paragrafen, der kunna göras de yrkanden, som möjligen skulle kunna föranledas af herr Bokströms i första punkten afhandlade motion, tillåter jag mig hemställa, att föredragningen måtte börja med punkten 3, och dervid först föredragas i ordning de olika delarne af värnpligtslagen, som i denna punkten 3 behandlas, derefter lagutskottets hemställan i samma punkt och sedan andra och första punkten efter hvarandra.

På gjord proposition beslöts:

att förevarande utlåtande skulle föredragas punktyis och sålunda, att 3 punkten föredroges först, derefter 2 punkten och sist 1 punkten;

att, beträffande 3 punkten, de deri förekommande §§ och mom. af värnpligtslagen skulle föredragas hvar för sig samt att, efter det dessa §§ och mom. blifvit genomgångna, den af utskottet i punkten föreslagna förutsättning skulle förekomma till afgörande och derefter utskottets hemställan i denna punkt; äfvensom

att, hvad anginge 2 punkten, de deri omnämnda §§ och mom. af värnpligtslagen likaledes skulle föredragas hvar för sig och att, sedan berörda §§ och mom. blifvit behandlade, utskottets i punkten gjorda hemställan skulle förekomma till afgörande.

3 punkten.

Kongl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af § 1 värnpligtslagen.

*Ändringar i
värnpligt-
lagen.
(Forts.)*

Herr Bergström: Åter föreligger till Riksdagens pröfning frågan om stärkande af rikets försvar.

Såsom flertalet af denna kammars ledamöter känner hade man inom kammaren öfverenskommit att hålla ett enskildt sammanträde för lyckta dörrar för att öfverlägga om denna viktiga fråga, innan den förekom till slutligt afgörande i kammarens plenum. Trogen sina traditioner ville Första Kammaren lemna allt afseende å partier å sido vid det beramade sammanträdet. Detsamma egde rum sistlidne söndag. Der uttalades önskan och förhoppning, att ingen af kammarens ledamöter måtte yppa något af hvad vid detta enskilda sammanträde föreföll, och jag är lifligt öfvertygad, att icke heller någon af kammarens ledamöter handlat mot den sålunda uttalade önskan. Icke desto mindre har man i en af dagens morgontidningar sett ett referat af hvad som tilldrog sig vid detta sammanträde, och dertill ett mycket felaktigt referat. Man kan icke förklara detta på annat sätt, än att någon vetat att undångömma sig bakom ähörareläktarens balustrad och sålunda bereda sig tillfälle att ähöra hvad som yttrades. Jag är emellertid i den allmänna moralens namn nödsakad att uttala mitt ogillande af ett sådant förfarande. Jag vill till och med nyttja ett starkare uttryck. Jag brännmärker det såsom otillständigt och i allo stridande mot grannlaghet och takt.

Jag öfvergår härefter till att uttala mina åsigtter i förevarande ärende. Det faller af sig sjelft, att de icke äro eller kunna vara skiljaktiga från dem, hvilka jag yttrade vid ömförmälda enskilda sammanträde, men som blifvit origtigt refererade i åsyftade morgontidnings uppsats. Jag är för min del icke någon synnerlig beundrare af det föreliggande förslaget att stärka försvaret. Detta framgår redan af det yttrande jag hade, då det gälde att bestämma, huruvida de kongl. propositionerna skulle remitteras till ett särskildt utskott eller kvarstanna hos de vanliga ständiga utskotten. Jag anser nemligen, att de eftergifter af grundskatter samt rustnings- och roteringsbördorna, som nu skola göras, äro så stora, att det vederlag, som man får i ett förstärkt försvar, är att anse såsom ett minimum. Men jag har icke förut uppträdt emot något förslag, som afsett att stärka rikets försvar, och det bjuder mig äfven nu synnerligt emot att göra detta.

Jag kan för min del väl acceptera statsutskottets förslag om förhöjning af dagafflöningen åt beväringen; men deremot vill jag på det bestämdaste motsätta mig det tillägg, som statsutskottet i sitt betänkande n:o 53 gjort derom, att periodisk, hvart tionde år återkommande uppskattning af rustnings- och roteringsbördan skulle företagas, emedan, på sätt en af reservanterna i statsutskottet yttrat, detta endast

Ändringar i värnpligtslagen. skulle tjena till att möjligen göra detta provisoriska tillstånd permanent, hvilket åter vore en olycka för försvaret.

(Forts.)

I den fråga, som nu närmast föreligger, förklarar jag mig med nöje acceptera förslaget om förhöjning af tiden för värnpligtiges öfning till 90 dagar och utsträckning af deras tjenstetid till 40:de lefnadsåret.

Visserligen äro enligt min åsigt denna förhöjning af öfningstiden och denna utsträckning af tjenstetiden ingalunda tillräckliga; men det oaktadt måste jag med afseende å för handen varande förhållanden yrka bifall till de föreslagna ändringarna i värnpligtslagen.

Herr Sjöcrona: Ehuru åtminstone ännu icke något yrkande blifvit framställt om afslag å eller ändring i den föredragna paragrafen, och jag hoppas, att sådant yrkande icke heller måtte i denna kammare framställas, har jag, som haft den äran att vara ordförande i det utskott, hvars betänkande nu föreligger till pröfning, velat begagna detta tillfälle att få till kammarens protokoll uttala, att jag *icke* kan vara med om någon som helst minskning eller eftergift i hvad Kongl. Maj:t i nu ifrågavarande proposition eller näst efterföljande föreslagit eller äskat för stärkande af landets försvarskrafter. En gifven följd häraf är, att jag yrkar godkännande af den nu föredragna paragrafen, och jag kommer att göra detsamma beträffande alla de öfriga, som förekomma i den nu föredragna punkten.

Herr statsrådet, friherre Palmstierna: Jag ber att, ehuru ännu ingen uppträdt och yttrat sig emot hvad i den kongl. propositionen förekommer, dock redan nu få taga till ordet för att söka klargöra uppfattningen af saken, enär jag af förhållandena är tvungen att sedermera vara i Andra Kammaren.

Jag ber då först att få göra en liten framställning af, huruledes jag uppfattat den militära situationen i sin helhet. Man har som bekant många gånger framhållit, att det finnes åtskilliga brister i vårt försvar. Man kan dela dessa brister i tvenne hufvudgrupper, *den första*: bristerna i det döda försvaret, materielen; *den andra*: bristerna i det lefvande försvaret.

Beträffande bristerna i det döda försvaret har Riksdagen de sista åren med rikare tillgångar också rikligare, i förhållande till hvad som skedde förut, tillgodosett dessa, ehuru naturligtvis ännu mycket fattas.

Hvad bristerna i det lefvande försvaret beträffar, har man, oaktadt man nu i 25 år undan för undan sökt lösa dessa, alltid misslyckats, och endast några relativt obetydliga förbättringar kunnat ske. Men hvar och en inser, att det lefvande försvaret är mycket viktigare än det döda, liksom anden är viktigare än materien, och att man, om det verkligen gäller eller man tycker, att det är alltför farligt, naturligtvis på relativt kort tid med uppoffring af penningar kan, tack vare utlandets teknik, förskaffa sig mycket af det döda för-

svaret. Det lefvande försvaret deremot måste utföras af svenske män, och dertill fordras framför allt tid; dertill fordras mycken tid. Vi se af generalskomiténs förslag, huru den icke kunnat tänka sig en kortare öfvergångstid än 10 år, och denna öfvergångstid är ändock kortare, än man förut, före höjningen i värnpligtstiden, ovilkorligen fordrade.

Sedermera är tydligt, att om man räknar på 12 årsklasser — deraf 8 på linien och 4 på landtvärnet — åtgå dertill 22 år, innan hären blir så stor som den står upptagen på papperet, och, mine herrar, hvilken kan svara för, huru vi skola hafva det i Sverige under de närmaste 22 åren? Derfor har Kongl. Maj:t ansett, att det var Kongl. Maj:ts skyldighet att icke låta ett år förflyta utan att något göres för stärkandet af det lefvande försvaret. Utgår man derifrån, blir den andra frågan: huruledes skall det lefvande försvaret stärkas? Jag har flera gånger haft tillfälle att i riksdagen och i höstas äfven till statsrådsprotokollet uttala min åsigt, att enda vägen för oss är att liksom i det öfriga Europa bygga allt på den allmänna värnpligten, så långt vi kunna utsträcka den, och detta så mycket mer som Sverige är ett fattigt land. Af samma åsigt hafva de både komitéerna 1875 och 1891 varit, och den sista komiténs förslag var ungefär detsamma som 1875 års komiténs, endast modifieradt i den mån det sista årtiondets framsteg i organisationen inom och utom landet utvecklat sig. Således kan man säga, att de militära auktoriteterna i detta fall äro fullkomligt ense. Men, säger man, hvarför skola vi ovilkorligen påtvingas den allmänna värnpligten, som röner så stort motstånd i landet, ovana som vi äro vid personliga uppoffringar för landets försvar? Jo, därför att denna tid är massornas tid, icke minst på försvarets område. Allt sedan den första franska republiken, för att värna sig mot Europa, framkastade till sina gränser de relativt stora massor, som den fick genom konskription, och som den underhöll genom requisition, hafva massorna varit förhärskande på det militära området. Detta har socialt, militäriskt och ekonomiskt ordnats af Preussen. Denna massornas taktiska betydelse har ytterligare fått ett betydligt tillskott genom den sista tidens tekniska uppfinningar. Jernvägarna göra det möjligt att kasta fram till gränserna dessa stora massor och att städse underhålla dem genom att underlätta tillförseln af livsmedel samt att bortföra sjuke och sårade o. s. v. Följden häraf har också blifvit, att alla länder vid utbrytande krig numera kunna uppsätta större härar än förut. Men för att kunna göra detta hafva alla länder i Europa med undantag af England tvungits att öfvergifva sina gamla yrkeshärlar — äfven om de hålla fast vid dem, såsom t. ex. Ryssland — och öfvergå till den allmänna värnpligten, d. v. s. hålla de värnpligtige i tjänst så lång tid, som efter olika begrepp är nödvändigt för inhemtande af de militära färdigheterna, och sedermera låta dem fullständigt återgå till sina privata värf, med rättighet för krigsstyrelsen att, när fara hotar, uppkalla ända till 20 års-

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

klasser. Detta är den allmänna ståndpunkten. Finnes det något skäl att antaga, att vi skulle slippa ifrån den? Tvärt om. Vi hafva relativt större behof af massor i det fallet än andra. Vi hafva ett land, som är 150 mil långt och relativt smalt. Det har en oerhörd utsträckning på längden, men ringa djup. Vår kust är 230 mil lång, och om fienden kastar sig på oss från hafvet, kunna vi ej koncentrera alla våra krafter, utan måste hafva något på flyglarna, som vi kanske hafva 50 till 100 mil från hufvudhären. Vårt land måste således hafva en relativt stor här. Detta har också gjort, att krigsstyrelsen sedan 50 år haft klart för sig, att vi måste från första dagen sätta in beväringen i första linien, huru oöfvad den än är.

Ser man på de mobiliseringsplaner, som äro uppgjorda, så har man mobiliserat hvarje infanteriregemente på 3 liniebataljoner samt 1 depôt, och dertill fordras 3,200 man beväring. Detta gör 73 bataljoner, ett antal så ringa, att komitén föreslagit en förhöjning med 40 %. Men man saknar den 4:de bataljonen, som hvarje förslag upptager, och som är nödvändig för landtvärnet. Denna styrka af dessa 73 bataljoner infanteri, med tillhörande ingenjörtrupper, artilleri och kavalleri, är allt för liten. Det fordras 130,000 man. När man räknar ifrån depötterna och hvad som skall vara i fästningarna, samt de ej stridande, kan man icke på en punkt samla mer än 50,000 stridande. Detta är ett minimum. Men huru skola vi åstadkomma detta minimum. Jo, genom inkallande af 90,000 man beväring, d. v. s. 70 % af hela styrkan. Och frågar man då: hvari ligger vår svaghet, måste svaret blifva: jo, den ligger i beväringen. När man studerar mobiliseringsplanerna, får man klart för sig, att vår största svaghet är att söka i beväringens korta öfningstid. Men af den krigsstyrka, man har på papperet, måste man dessutom frånräkna minst 10 % till följd af sjukdom och andra orsaker. Nå, huru många värnpligtige skola vi få till hären med 6 årsklasser? Jo, efter noggranna kalkyler 86,000 man. Således fattas redan första dagen 14,000 man. Vi hafva visserligen 6 årsklasser, men vi kunna icke räkna, att vi hafva mer än 4, ty ett anfallskrig mot oss, som till största delen äro omflutna af haf, företages naturligtvis under första halfåret, d. v. s. under den tid, då första årsklassen kanske icke är inskrifven och bestämdt icke öfvad, och äfven andra årsklassen har icke fått den ringa öfning, som vi bestå den, vare sig det blir 6 veckor eller 90 dagar. Således kan man endast räkna på 3:dje, 4:de, 5:te och 6:te årsklasserna. Detta gör 86,000. Det fattas sålunda 14,000. Och denna brist kommer att ökas, om, såsom i den kongl. propositionen framhålls, besigtningen af beväring göres så pass grundlig, att endast de, som man åtminstone tror kunna uthärda ett fälttåg, blifva approveerade. Vidare få vi komma i håg, att, om vi föra ett försvarskrig, är ju alltid en viss del af landet ockuperadt af fienden, och då kan man ju icke beräkna att derifrån få ut all beväring. Bristen blefve således i detta fall ännu större. Derför behöfva vi flera årsklasser.

Den andra årsklassen måste också öfvas och den går sedermera åt för att ersätta depöterna, ty depöterna äro icke till endast såsom depöter, utan gå ut undan för undan såsom ersättning till första linien. Se vi t. ex. på förhållandet under sista fransk-tyska kriget, så tömde Tyskland härunder hela depöterna och mer till. Vid krigets slut hade ända till 120 procent af den första uppsättningen utgått. Danmark måste under sina sista krig skicka ut första gången 13 och andra gången 17 årsklasser. Med sådant för ögonen måste vi finna, att vi hafva ingenting att lita på; årsklassernas antal måste ovillkorligen ökas; härtill kommer, att 4 årsklasser behöfvas för landtvärnet. Frågar man, hvilka uppföringar, som för erhållande af denna tillökning i försvarskraft erfordras, så befinnes det, att första uppbyggdets sista årsklasser i fred ej påläggas någon större börda än att aflåta ett anmälningsbref om året; först i krig blir deras värnpligt för dem känbar.

Af det skäl jag först nämnde, och då jag föreställer mig, att det må tillåtas att äfven nu beröra frågan i dess helhet, ber jag att få öfvergå till öfningstiden. Denna är nu sex veckor, och det är alldeles för litet. Jag vill icke i detta afseende jemföra oss med de stora länderna, hvarest öfningstiden är 2 eller 3 år. På många håll gör sig der en strömning allt starkare gällande att nedsätta den till 2 år, men ingen tänker på att gå under 2 år. I Norge är den minsta öfningstiden eller 114 dagar för infanteriet. Ser man på liniebataljonerna, är medelöfningstiden 96 dagar, men ingen har blifvit öfvad mindre än 76 dagar. Liniebataljonen är således en ganska homogen bataljon; att den icke är bra, torde dock vara klart. Huru ställer det sig i detta afseende vid en jemförelse med våra förhållanden? Äfven hos oss är medelöfningen 96 dagar, men våra bataljoner äro alldeles icke homogena; de bestå till $\frac{1}{4}$ af starn, som har en längre, ja temligen lång öfningstid, men icke öfverdrifvet lång, utan tvärt om. De öfriga $\frac{3}{4}$ utgöras af beväring, som öfvas under 42 dagar, och de kosta staten i krig uti föda och kläder lika mycket som öfvade stamsoldater och säkerligen mer i sjukvård. Jag antager, att de äro tappra, att de med stöd af stammen kunna i ordning föras fram emot fienden, men när de kommit så långt, att de nås af fiendens kulor och äfven nå honom, kunna de icke göra honom någon skada. Skjutfärdigheten är obetydlig och de förstå icke att söka skydd af terrängen. Jag frågar: har staten rätt att skicka ut landets söner i 100,000-tal endast för att blifva nedskjutna af den väl öfvade fienden? Vi hafva många luckor i vårt försvarssystem, men det är, som sagdt, i beväringens bristfälliga öfning vår största svaghet ligger. Genom att nu öka tjänstetiden från 42 till 90 dagar skulle bataljonens duglighet, så att säga, höjas med 33 procent. I ännu större proportion skulle dugligheten bland trängtrupperna, som till ändå större del bestå af beväring, höjas; och äfven bland artilleri- och ingenjörtrupperna skulle det blifva betydligt bättre, ehuru det icke skulle blifva

Ånöringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

bra; långt derifrån. Steget är enligt min tanke betydelsefullt såsom ett steg i den rätta riktningen, i den riktning, som vi ovilkorligen måste gå.

Man har förebrått det kongl. förslaget, att det icke föreslår någon förökning af stamtruppen eller arméns befäl, ehuru det ej kan förnekas, att det till en $\frac{1}{3}$ förbättrar infanteriets duglighet, och infanteriet är hufvudvapnet. Dessutom är detta, hvad som kan göras för det billigaste priset. Såsom det nu är, kostar oss hvarje öfningsdag med beväringen 2 kronor, men detta är dock för mycket, ty om vi gå till utlandet, kostar öfningsdagen, då man dervid inberäknar dagkostnader för både officerare, underofficerare och hästar m. m., i medeltal icke mer än 2 kronor. Vid vår armé går hvarje öfningsdag staten till 5 kronor 60 öre. En förbättring af stammen, hvarigenom en motsvarande duglighet af armén i dess helhet skulle vinnas, skulle således kosta 3 à 4 gånger så mycket, och detta beror naturligtvis derpå, att om man gifver den indelte soldaten 150 kronor om året, måste dessa fördelas endast på de 22 dagar af året, hvarunder denne exercerar, och detta gör då omkring 7 kronor för hvarje dag. Så är äfven förhållandet med det indelta befälet. Detta indelta befäl måste alltid vara för tjensten disponibelt och har mycket svårt att skaffa sig annan sysselsättning, för att dermed uppehålla sig, men för hvarje öfningsdag beräknadt måste staten i alla fall betala dess tjänst aldeles för dyrt.

Dessutom är värnpligten den enda vägen, på hvilken vi för en rimlig summa kunna öka antalet af både befäl och underbefäl; det är samma sätt, som öfriga länder användt, nemligen genom sålunda anskaffadt reservbefäl. Det är visserligen sant, att ökningen till 90 dagar blott är ett steg på denna väg, men redan det steget kan göra, att dessa studenter och andra, som hafva bildning, kunna under nämnda tid utbildas åtminstone till korpraler, och att man slipper i allt för stor utsträckning flytta upp stammanskapet ur ledet, hvarest det kan kvarstå till dess icke obetydliga förbättring. Nu säger man: vi svenskar hafva stor obenägenhet för en så långt som till 90 dagar utsträckt tjenstetid, men detta är en sak, som jag icke vill tala om i denna kammare. Jag vill endast påminna om, att då Europas 350 millioner åtagit sig värnpligtens tunga, hafva de icke gjort det för roskull, utan därför att de måst göra det. Men icke ser jag något rimligt skäl, hvarför vi, som utgöra $1\frac{1}{2}$ procent af Europas folkmängd, skulle kunna draga oss undan samma börda; det går icke an att låta bli att göra det.

Jag skall bedja att såsom en illustration till hvad jag nyss nämnde om infanteriets tarfliga tillstånd på grund af den massa oöfvad beväring, som deri ingår, uppläsa ett par rapporter. Den ena, en vanlig mötesrapport, säger:

»Beväringsmannen saknar framför allt marschförmåga, och har han ej

under stridsöfningar och bevakningstjenst i hvarje ögonblick en stamsoldat vid sin sida, blifver han fullkomligt rådlös.

Allt detta är förut noggsamt känt ej allenast af fackmannen, utan ock af de flesta tänkande personer i vårt land; men man söker det oaktadt tillsluta ögonen för den omständigheten att, detta sorgliga faktum ovilkorligen kräfver öfningstidens förlängning.

Mången, som har sitt ord med i laget vid bestämmandet af öfningsdagarnes antal, söker emellertid göra sig döf för fäderneslandets anspråk och behof i detta hänseende; men för att detta icke skall lyckas, måste fackmannen vid hvarje tillfälle, som erbjuder sig, högt och ljudligt uttala, att vår beväring med nuvarande korta öfningstid är och förblir underhaltig såsom soldat i ledet.

Efter en hastig mobilisering skulle hopar af beväringssynglingar blifva efterliggare och de till slagfältet framkomna, decimerade och lösa truppförbanden ej kunna med framgång upptaga kampen med fiendens väl öfvade, starka bataljoner. Finge beväringssynglingarna större fälttjänstöfningar, skulle deras på allt för liten öfning beroende ringa fältduglighet blifva mer än någonsin i ögonen fallande». — — —

Jag glömde nyss, med afseende på nödvändigheten af depåer och nödvändigheten att hafva andra årsklasser tillgängliga att dermed fylla depåerna, anföra hvad en fransk författare framhållit, huru uti en modern, illa tränad värnpligtsarmé afgangen under den första tiden blefve högst betydlig, mycket större än man förut antagit; han uppskattade densamma till 1 procent om dagen, och det gör 30 procent i månaden.

Ännu en rapport säger:

»Hur böjd jag än är att framhålla och loforda den färdighet, beväringssynglingarnes tillägnar sig under den otillräckliga öfningstiden, måste jag dock vidhålla hvad jag tillföre yttrat, att samöfning föret idel oanvändbara truppförband. — — —

Det är oanvändbara bataljoner, som bilda vår härs hufvudvapen, bataljoner, med hvilka man icke kan genomföra en strid mot en krigsduglig fiende».

Med dessa officiella uttalanden, som äro fullkomligt rigtiga, har Kongl. Maj:ts regering icke tviflat att man ovilkorligen måste söka höja beväringens duglighet, och dessa 90 dagar — jag behöfver icke betona detta här i kammaren — äro ett minimum, hvaraf intet kan släppas efter.

Jag skall, då det tillåtes mig att yttra mig öfver frågan i dess helhet, bedja få öfvergå till en reservation, som afgifvits vid statsutskottets utlåtande n:o 53. Den är framförd af en person, som är mycket intresserad för försvaret, men som jag icke tror uppfattat saken såsom den bör uppfattas ur mobiliseringssynpunkt. Må hända utgör denna reservation ett uttryck för åsigt, som äro allmänna i denna kammare, och jag skall äfven därför bedja få uppehålla mig vid densamma. Reservanten framhåller uttryckligen, att befälstillgångens ökande

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Ändringar i
värnpligtis-
lagen.
(Forts.)

vore något, som i främsta rummet borde tillgodoses. Jag har redan förut uttalat, att befälets ökande vore en mycket stor fördel, men att den största bristen, som i första hand bör afhjelpas, är beväringens ringa öfning. Jag tillåter mig ytterligare framhålla, att det är på värnpligtens väg, som vi skola förskaffa oss reservbefäl, samt att det icke är lätt att öka det indelta befälet, därför att det icke genom den militära tjensten erhåller full sysselsättning, och man bör dock ställa så till, att den aflönade om möjligt bör kunna lefva på sin lön. Det är detta, som är svårigheten i afseende på det indelta befälet. Men jag frågar, om icke befälets ökning äfven är tillgodosedd genom den kongl. propositionen. Här föreslås en ökning af 124 officerare och 163 underofficerare, och jag tror man får gå ganska lång tid tillbaka för att återfinna, när svenska arméu på en gång erhöill en sådan tillökning af befäl.

Vidare framhåller reservanten att dels de norrländska regementerna blefve allt för illa tillgodosedda med afseende på stammen, och dels att stammens ökning vid specialvapnen vore utförbar. Men jag frågar: huru skulle i det förra fallet, då man icke vill anlita den allmänna värnpligten, ökning kunna ske annat än genom värfning, och vidare: är icke det af reservanten förordade »genom kontant lön anskaffadt manskap» endast en omskrifning för ordet »värfvadt manskap»? Visserligen skulle man kunna sätta upp åtskilliga anslagna och indragna nummer, men det förslår icke mycket.

Jag skall bedja att i afseende på de siffror, som blifvit anförda angående vid göta och vendes artilleriregementen befintliga vakanser, till antalet 348, nämna några ord. Siffran är riktig, ehuru den numera fastän temligen obetydligt gått ned. Om man emellertid granskar siffrorna, finner man, att deras betydelse kunna vara mycket olika, och detta beror på att man sökt genomföra ett system med kort tjänstetid, hvarigenom stammen i händelse af krig komme att betydligt förökas. Att sålunda många vakanser finnas, behöfver ej vara eu följd af att rekrytkontingenten är liten. Jemför jag förhållandena vid de olika artilleriregementena, är rekrytkontingenten vid svea artilleriregemente 219 man, vid vendes också 219 samt vid göta 235. Detta visar, att de tvenne sistnämnda regementena icke böra antagas vid behof uppsätta en enda man mindre än svea artilleriregemente, som har värfning enligt det gamla systemet. På samma sätt förhåller det sig med rekrytkontingenten vid lifgardet till häst och kronprinsens husarer. Båda regementena hafva ungefär samma rekrytkontingent, men jemför jag kostnaden, befinnes det, att vid det senare regementet denna är mindre, emedan man här icke söker hålla manskapet i tjänst längre än för deras utbildning är alldeles nödvändigt; vid lifgardet till häst äro icke mer än 10 man permitterade, under det att vid kronprinsens husarer 239 permitterade finnas, men båda regementena äro fulltaliga. Hvad artilleriet beträffar, så finnas vid vendes artilleriregemente batterier, som endast hafva 1 à 2 vakanser och andra, der antalet uppgår till 25, och detta

beror på, att man icke vid alla fullständigt hunnit sätta sig in i det nya systemet. Vid göta artilleriregemente är det på samma sätt: ett batteri har 26 vakanser, ett annat har endast 8. Förhållandena i detta afseende torde således icke vara fullt så förkastliga, som man måhända gerna vill tro och framställa dem. Beträffande motionärens yrkande skulle regeringen icke vara annat än belåten, om Riksdagen skulle bifalla hvad motionären i vissa punkter föreslagit: ökuing af det fasta och reservbefälet af både officerare och underofficerare samt anslag för det fasta försvarets materiel både vid armén och flottan, men jag tror, att detta i somligas ögon icke är relativt till kongl. förslaget någon blygsam begäran; svårigheten torde ligga i att få densamma beviljad. Det är icke svårt att tillstyrka propositioner, der det begäres hvad som för landet kan vara nyttigt och bra, och dervid taga till, så att det räcker — man behöfver därför icke hafva tagit till för mycket — utan svårigheten är att begära något, som möjligen kan gå igenom.

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Friherre von Kræmer: Efter det långa och sakrika anförande, som herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet här af gifvit, kunde det nästan synas öfverflödigt för hvarje annan på detta rum, hvilken vill åt i hufvudsak samma håll, att yttra sig i saken, men då väl äfven sådana, som icke innehafva så framstående ställning som herr statsrådet, böra yttra sin mening i denna viktiga fråga, har jag icke velat utplåna mitt namn på listan öfver dem, som anmält sig att erhålla ordet.

Jag har tre gånger haft äran att draga värjan framför fronten af beväringsskasser, som jag haft i uppdrag att utbilda.

Den första gången var år 1854 under öfverbefäl af den gamle soldaten Robson. Vi två subalterner hade hvar sitt kompani att öfva under hans befäl. Det var under den gamla tiden, då man blott exerceerade den första beväringsskassen, och denna under endast 12 dagar. Likvisst lyckades det oss och de andre, som jemte oss på exercisplatsen sökte, vid andra afdelningar, lösa samma problem, att utföra det konststycket att, vid slutet af den korta öfningen, gossarne på långt håll och för svaga ögon nästan sågo ut som soldater.

Den andra gången inträffade under något fördelaktigare omständigheter. Det var år 1859. Riksdagen hade år 1858 ökat anslaget till beväringens öfningar och bestämt, att öfningstiden också skulle utsträckas. Detta tillät nu att öfva beväringen i första klassen under 15 dagar och att gifva den andra klassen en ytterligare öfning under likaledes 15 dagar. Också vågar jag påstå, att när de båda årens öfningar voro afslutade, resultatet, hvad allt yttre beträffade, kanske icke var så förkastligt; men naturligtvis var det *en* sak, som felades, hvilket ingen insåg bättre än den, som öfvat beväringssynglingarne, nemligen att den disciplinära fasthet, den, så att säga, hårdhet, mot obehagliga omständigheter, som tages i anspråk vid motigheter på allvar och under krigets ovädersdagar, icke kunnat hinna tillräckligt

Ändringar i
värnpligt-
lagen.
(Forts.)

genomtränga dessa ungdomar. Jag hyser dock icke så stora farhågor, att denna ännu fortfarande olägenhet skall i så väsentlig mån förstöra det hela, som nyss blifvit påstådt af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet. Jag tror nemligen, att man icke får i allo jemföra oss i militäriskt afseende med de der 350 millionerna menniskor i Europa, om hvilka herr statsrådet talade. Det är märkligt, att, då man talar om vår beväring och jemför dess öfning med den öfning, som tilldelas andra länders värnpligtige, så glömmer man alltid, att vi ha något, som de ej hafva, nemligen en *stam*, eller om man i förbigående egnar den ett ord, så är det blott för att, såsom vi hörde, säga, att då alla (?) andra länder ha blott värnpligtsarméer, så är vårt system: *stam och beväring* ej hållbart. Huru mycket det än må vara en skyldighet för små länder att rätta sig efter de större ländernas exempel, har jag dock ännu icke lyckats få i mig, att en sak alltid är förkastlig blott därför att den är specielt *svensk!* Den organisation vi hafva, tror jag tvärt om vara för våra afskilda förhållanden särdeles passande, och jag tror äfven, att detta unga beväringsskap, om hvilket jag får i parentes påminna, att det nu får ytterligare 12 dagars öfning mot på den tiden, då jag hade befäl öfver beväringstrupper, att detta icke skall vara så helt och hållet förkastligt, just när det blifvit förenadt med stammen. Jag föreställer mig, att när denna legering blifvit gjord, skall hafva uppkommit en metall, som icke saknar den nödiga hårdheten äfven under ofördelaktiga omständigheter, i synnerhet *den* gången — hvilken jag hoppas måtte vara långt aflägsen — då sammansmältningen kommer att ega rum under utbrottet af den gamla Vasa-flamman, öfver hvilken nu ligger falaska, men som skall blossa upp, då fäderneslandets bestånd står på spel. Jag åtminstone tror det, tror det fullt och fast!

Ja, torde militärerna invända, soldatmaterielet går väl må hända ändå an, när man närmare betänker saken och svenskens naturliga fallenhet för krigaryrket, men hvad som icke kan förnekas är, såsom ock herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet ytterligare påpekade, att vi sakna tillräckligt med befäl.

När jag nyss yttrade, att efter 30 dagars öfningstid beväringen på den tid, hvarom jag talade, var någorlunda tillfredsställande öfvad, var detta naturligtvis efter den tidens förhållanden. Under den lineära taktiken var soldaten blott en bit i en mosaik. Äfven i den tidens enklare spridda ordning fordrades föga sjelfverksamhet af honom. Sedan dess hafva fordringarne gått ofantligt framåt. Den nya taktiken fordrar en helt annan personlighet af soldaten än den gamla tidens. Det nya geväret träffar säkert, osvikligt i en skicklig hand, men skjuter i en oskicklig hand lika säkert ja, ännu säkrare bom än den gamla tidens gevär. Med detta kastade man ut kulan, så att säga, på måfå, och en öofvad hand hade nästan lika stor utsigt att utslunga ett träffande skott som en öfvad.

Jag är därför öfvertygad, att soldatens öfning nu mer icke är

fullt tillfredsställande, men att det i synnerhet är bristen på befäl att leda honom, hvilken i första hand borde afhjelpas. Jag afser dock härmed icke så mycket brist på en tillräcklig officers- eller ens under-officerscorps som på hvad reglementet kallar halftroppehefer. De äro afsedda att spela i den spridda ordningen en ytterst viktig roll. När plutonens fyra halftroppar kastas ut i terrängen i spridd ordning, måste halftroppeheferna hafva insigt nog att såsom s. k. gruppförare leda sin i kedja spridda afdelning, och gehör nog att, när det gäller, få den att hålla stånd! Plutonchefens ledning kan ej räcka till öfver allt.

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Man säger nu, att härtill duger icke den indelte soldaten och att här ligger felet hos vår stam. Jag kan dock icke riktigt förstå detta. Det kan nog gälla om de gamla, under förflutna tider antagna soldaterna, men jag tror icke, att det borde behöfva gälla om dem, som antagits på senare tid eller komma att härefter antagas. Den indelte rekryten genomgår rekrytskola första året under 120 dagar och det andra under 50 dagar och omedelbart derefter har han 20 dagars regementsmöte; han har således under de första två åren in alles 190 dagars, d. v. s. $1\frac{1}{2}$ års, utbildningstid. Derpå följer för många en förberedande korporalsskola under 50 dagar och slutligen för dem, som äro ärnade till underbefäl, korporalskola under 120 dagar. Hopsummerar man dessa öfningstider, utgöra de ett år.

De som erhållit hela denna öfning äro nog användbara till underbefäl, men det är icke alla, som genomgå sådan öfning. Men hvarför kunde icke alla få genomgå den? Här är det ju icke fråga om sådana oerhörda kostnader, som uppkomma, när man skall gifva hela massan af nationen större öfning. Här gäller det ju blott att gifva sådan öfning åt stamrekryterna. Hittills hafva emot saken upprest sig indelta hinder, nemligen svårigheter för rekryten att vara så länge borta från torpet och dermed följande svårigheter för rotehållaren att sörja för dess brukande. Om dock, såsom att hoppas är, Riksdagen gifver sitt bifall till det nu föreliggande, i statsutskottets betänkande n:o 53 gjorda förslaget om sådan ändring i 2 § af lagen om lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna, att värdet af dessa besvär skall uppskattas hvart tionde år till sitt fulla värde, då äro de nämnda hindren med ens undanröjda! Då vore det blott en jembörelsevis obetydlig penningaffär att öka de indelta rekryternas utbildning, så att denna erhöles den omfattning, jag nämnt, eller utsträcktes till ett helt år och detta helst i ett sammanhang utan afbrott. Om detta skedde, är det min öfvertygelse, att den indelte soldaten skulle vara mogen till att äfven vara halftroppechef, och härmed vore den hufvudsakligaste befälsbristen i vår organisation undanröjd.

En annan utväg att i nödens stund skaffa underbefäl finnes ock, nemligen att verkställa en upplösning af de garnisonerade trupperna och flytta ut karlarne såsom underbefäl till armén. Då folket vid de garnisonerade regementena fått genomgå så långvarig utbildning, som

Ändringar i värnpliktslagen. der erhålles, kan det nog, åtminstone till största delen, användas i lägsta underbefälsgraden.

(Forts.) Jag misströstar således ej, att om blott beväringen erhåller den nu föreslagna ökade öfningen, och vi sedan tänka på stamrekryternas utbildning, vi skola kunna med vår närvarande organisation åstadkomma en för våra förhållanden fullt tillfredsställande armé, men jag medgifver villigt, att den nu anslagna öfningstiden, 42 dagar, blott räcker till en putsning af ytan, men att man derunder icke kan hinna tränga igenom så, att det inlärdä sitter qvar efter några års förlopp. Det är således sjelfklart af yttersta vigt, att den nu föredragna paragrafen bifalles och öfningstiden ökas till 90 dagar. Vill man sedermera nödvändigt tänka sig en förändring af vår organisation till ett uteslutande värnpligtssystem, så är vägen dit icke afstängd, utan tvärt om underlättad. Jag skulle visserligen, såsom jag redan yttrat, helst se, att vi stannade vid den organisation, vi hafva, och blott ytterligare utbildade densamma, men, som sagdt, blott vi få beväringen mera öfvad, står vägen öppen åt båda hållen.

De öfriga militära förmaner, som skulle härflyta af bifall till det kongl. förslaget, vill jag mindre beröra. Jag tror icke, att det är af så väsentlig betydelse att öka antalet årsklasser, ty om och när det gäller, får den då församlade riksdagen utfärda ett jernbref, hvarigenom de vapenföra utkallas, såsom skedde i Danmark. Af större vigt äro förbättringarna i Norrlands försvar, men det enda väsentliga är och förblir dock, för tillfället, de 90 dagarne.

Ja, säger man, men ni glömmet priset. Nej, det gör jag visst icke. Jag glömmet icke, att vi hafva de nuvarande indelta prestationerna för blott 30 procents ersättning, och jag glömmet icke grundskatterna, de kära, *kära*, gamla grundskatterna! Men jag ber att få hemställa till herrarne, huru vida dessa fordringar, dessa värdepapper verkligen äro prima papper. Ännu för ett 30-tal år sedan fans det ingen, som satte i fråga, att ej både grundskatter och indelningsverk vore skyldigheter och rättigheter, som ostridigt tillhörde staten och icke kunde honom frantagas. Både då och ännu senare framkommo därför som oftast förslag att aflösa dessa bördor, att åt folket återköpa dessa värdepapper till parikurs. Naturligtvis försummade man med envis statsmannavishet ögonblicket och afslog dessa framställningar. När det då visade sig omöjligt att komma till en uppgörelse på sådan grund, hittade man år 1873 på den utvägen, att i stället en bytesaffär skulle inrättas, men, som bekant, ledde alla försök på den vägen ej heller till något resultat förr än år 1885, då vederbörande proprio motu på en gång utbjödo omkring en tredjedel af värdepapperen till en kurs af 30 för 18. Underhandlingarna rullade fram och tillbaka, men slutligen fastslog man kursen 30 för 12. När det återstående lagret nu utbjudes till så förbättrad notering som 70 för 48, borde denna affär icke på detta rum möta ogillande och motstånd. Vi behöfva sannernligen icke här resa hinder för förslaget. Det gör man nog tillräckligt

på annat håll. Mätte i stället åtminstone denna kammare enhälligt förena sig om dess antagande!

Mine herrar, huru jag än betraktar saken, i militäriskt afseende från min något aflägsna, egna erfarenhet, eller nutida från finansiell synpunkt, kan jag icke hysa någon tvekan.

Innan jag slutar, ber jag att få påpeka en ytterligare fördel, som gömmes i nu föreliggande förslag! Vi hafva nyligen vid behandlingen af vägfrågan aflöst en af de bördor, som ännu hålla oss bundna vid det s. k. mantalet. Här skulle eu sådan frigörelse ske på fullt allvar, och man vore i det allra närmaste fri från denna inrättning, som för nutidens förhållanden blifvit så onaturlig, men från hvilken man på något annat sätt icke kan befria sig.

Således af alla skäl under liflig öfvertygelse om det gagueliga i de föreslagna åtgärderna och med varm önskan att i denna kammare icke något motstånd måtte yppa sig mot samtliga sammanbundna förslagen, yrkar jag bifall till den föredragna punkten.

Herr Tamm, Hugo: Jag kan för min del icke neka att det var med en känsla af vemod jag mottog den nu framlagda kongl. propositionen och det därför att för mig förekom som om derigenom försvarsfrågan förts så långt nedåt, att, dessa förslag må bifallas eller icke, det nu ser mörkt ut att genomföra ett effektivt försvar, och äfven därför, att, såvidt jag förstår, den icke medför någon lycklig lösning af skattefrågan. Men likväl kan jag icke neka att, såsom frågan nu föreligger, det var hos mig en stark strid vid pröfningen huru jag borde fatta mitt beslut, och jag undrar ingalunda öfver de personer, som anse att frågan nu ligger i det läge, att de måste uttala sitt »det får gå», men för min del har jag kommit till annat resultat, och jag skall be att nu få redogöra för skälen, hvilka för öfrigt finnas uttalade i min till statsutskottet aflättna reservation.

Om jag minnes rätt, så berättas i de gamla grekiska gudasagorna huruledes gudinnan Venus föddes fram ur havvets skum, att hon var fager att skåda; men hvad hon sedan utmärkte sig för, icke utmärkte hon sig för god moralisk inverkan. Jag kan icke neka till att Kongl. Maj:ts proposition härmed företer en viss likhet. För den oinvidge åtminstone synes som om dessa kongl. propositioner vore helt plötsligt framsprungna ur de första gemensamma voteringarnes vågsvall och fagra att äse i det hänseendet, att de med raskt drag på en gång lösa försvars- och skattefrågan. Men äfven den tredje jembörelsepunkten fruktar jag att de dela med Venusgudinnan.

Jag hade innerligt gladt mig öfver den friska försvarsvind som sedan någon tid blåst fram öfver vårt land; jag hoppades så varmt att denna fråga skulle blifva en fråga, som mäktade lyfta nationen ur den materialistiska intressepolitikens snärjgarn och samla dess bästa krafter kring en fråga, som gälde offer — ej vinning, och jag vågade äfven tro, att den skulle blifva en moralisk häfstång och verka såsom eu

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ändringar i
värnplöjts-
lagen.
(Forts.)

reagens mot många af de farliga maskar, som, åtminstone för min blick, nu synas fräta på det svenska folkets merg och lif. Men nu är försvarsfrågan i mina ögon nedsänkt till endast en enkel köpefråga, en penningfråga eller en intressefråga, huru man nu vill kalla det, och jag ser svårligen, huru den i detta läge skall kunna samla kring sig nationens ädlaste, offervilligaste män.

Den andra synpunkten som väcker betänklighet är den frågan: hvad vinna vi i försvarsväg? Villigt skulle jag för min del rösta för de nittio dagarne, villigt gifva min röst till de öfriga förslag, Kongl. Maj:t framlagt till försvarets stärkande, men detta står der icke ensamt. I det sammanhang hvori det är knutet ser jag blott ett något, som sakuar all utsigt att utveckla ett nyskapadt krigsmateriel utan den trupp som kan handtera detta. Jag kan icke neka till att jag måste dela friherre Leijonhufvuds och herr Casparsons betänkligheter deruti, att jag nödgas befara, att, med det sken af stor försvarsökning, som ligger i dessa förslag, när de afteckna sig mot den ståtliga bakgrunden af 70 procent afskrifning, ingen magt i öferskådlig framtid kan genomföra den organisation, som de föreslagna förbättringarne ovilkorligen kräfva för att blifva effektiva utom en — hvilket Gud nådeligen förbjude — fiendehand.

Men frågan har äfven en tredje synpunkt: skatteafskrifningen. Sedan 1885 års beryktade beslut, i hvilket jag icke kan hjälpa att jag ser den hufvudsakliga grunden till den splittring, som sedan dess dess värre uppkommit bland landets mera konservativa element, har här onekligen pågått en skattereglering med allt jemt ökad och stegrad fart. Men det har icke varit en skatteutjämning, utan i mina ögon ter den sig som en skatteöfverflyttning från de kapitlegande på andras skuldror. Jag vill nu icke tala om lindringarne på fjerde och femte hufvudtitlarne, icke om de anslag, som gifvits åt jordbruket och näringarne på sjetta hufvudtiteln, men jag kan icke, huru ogera jag vidrör det ämnet, låta bli att hit räkna lifsmedelstullarne i den mån de gagna jordbruket. Jag kan icke underlåta att visa på det beslut, som nyligen fattats, enligt hvilket den första tiondedelen till vägunderhållet skulle utgå af statsmedel. Jag kan i det fallet visa på de allt mer och mer framträdande fordringarne på att kommunal-skatterna skola öfvertagas af staten, såsom i afseende på bränvinsmedlens öfverflyttning, folkskolelärnarnes löner o. s. v. Detta är faktiskt en öfverflyttning af på de förmögnare hvilande skatter, såsom kommunal-skatterna äro, till statsskatter, hvilka, såsom nu faktiskt förhåller sig, icke äro förmögenhetsskatter, utan hvilkas största börda faller på konsumtionen. Så har nu detta framskridit på en väg, som jag icke kan gilla, och min innerliga öfvertygelse är, att det icke kan så fortgå i längden, ty i bästa fall alstras häraf å ena sidan missnöje och å den andra en ganska stark maktlöshet äfven mot de oberättigade fordringar, som en gång med större eller mindre kraft komma att framställas mot oss. Det berättas att Fredrik den store en gång yttrat, att för

krig fordras tre ting: pengar, pengar och pengar. Detta kan vara sant hvad beträffar en anfallsarmé, men för en försvarsarmé, sådan som vi endast kunna och böra uppställa, synes mig en sak viktigare, det är kärleken till det land, man vill försvara, och den kärleken köpes icke, den födes endast fram genom omutlig rättvisa, likaså säkert som det är att magt endast kan bibehållas i den mån den hvilar på den satsen, att man är villig att gifva offer sjelf och icke att kräfvat offer af andra.

Jag skulle i den nu föredragna punkten för min del mycket gerna önska ett bifall till densamma med utstrykning af den förutsättning, under hvilken den föreslagits, men som försvarsfrågan är derhän kommen, att ett sådant yrkande skulle breda ett skimmer af löje eller skrymteri öfver den, som framställde detsamma, nödgas jag, på dessa och de i min reservation anförda skäl, yrka afslag på detta betänkande likasom på de öfriga, som dermed stå i samband.

Friherre Klinckowström: Jag har den lyckan eller olyckan, hvilket man nu vill, att efterträda den första oppositionsmannen i denna fråga i Första Kammaren. Jag skall icke låta förleda mig af honom, att utbreda mig öfver frågor, som enligt mitt förmenande icke höra hit, utan jag skall söka att strängt hålla mig till förslagen i det nu föreliggande betänkandet.

Såsom känt är hafva dessa frågor varit på dagordningen i riksdagen under snart tjugu år. De hafva icke lyckligen kunnat afslutas och mycket har berott på det sätt, hvarpå de blifvit behandlade. Nu senast anbefalde Kongl. Maj:t, såsom herrarne litet hvar känna, generalstaben att utarbета förslag till omdaning af försvarsverket. Detta förslag har icke blifvit i tryck synligt men på grund deraf anbefalde Kongl. Maj:t den s. k. generalskomitéen att revidera förslaget och inkomma med sitt betänkande öfver detsamma. Detta senare förslag har blifvit i tryck synligt och till Riksdagens alla ledamöter utdeladt. Detta förslag har blifvit behandladt i vederbörande tre utskott: statsutskottet, lagutskottet och bevillningsutskottet, och nu ligger det till afgörande på Riksdagens bord. Det sätt hvarpå Kongl. Maj:t behandlat generalskomiténs betänkande är enligt mitt förmenande mycket förtjenstfullt och prisvärdt. Kongl. Maj:t har nemligen delat denna fråga i två, hvaraf den första delen nu framlagts för Riksdagen, nemligen den om bevaringsklasserna, tillökning i öfningsdagarna samt dit hörande förhållanden. Deremot har Kongl. Maj:t visligen handlat deruti, att Kongl. Maj:t tillika nu *icke* framkommit med förslagets andra del, nemligen om stamtruppernas organisation, ty hade så skett så hade förslaget haft vida mindre utsigt att lyckas än hvad det nu möjligen kan hafva.

Hvad nu beträffar första delen af Kongl. Maj:ts proposition, kan jag icke neka till att jag i allo delar och önskar framgång åt densamma. Kongl. Maj:t har nemligen i sammanhang med frågan om

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.*
(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

beväringens öfning framlagt förslag till *fullständig* afskrifning af grundskatterna och till ett *fullständigt* aflyftande af indelningsverkets börda, som hittills tryckt de skattlagda hemmanen, samt om fördelning af denna börda på öfriga beskattningsföremål. Det är med ett ord många af de önskemål, som utgjort programmet för den sida af Riksdagen, som jag har äran tillhöra, hvilka genom dessa propositioner blifvit af Kongl. Maj:t föreslagna att lösas. Mig synes det vara särdeles otacksamt att icke emottaga det erbjudande, som nu sker. Jag är öfvertygad att ett dylikt erbjudande kommer sent om ens någonsin att härefter från Kongl. Maj:ts sida framställas, ifall den nu föreliggande propositionen skulle afslås. Och om min svaga stämna skulle kunna göra sig hörd bland mina många meningsvänner i Andra Kammaren, så skulle jag allvarligt och upprigtigt tillråda desamma att icke skjuta från sig detta kongl. erbjudande, ty då få de och deras elektorer i landsorten bittert ångra att de icke mottagit den nu framräckta handen. Jag önskar lifligt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr vice talmannen: Då jag förra året yttrade mig här i kammaren i likartade frågor, hade förslag framlagts om nedsättning i rustnings- och roteringsbesvären och afskrifning af grundskatterna samt i sammanhang dermed en förökning af de värnpligtiges öfningsdagar. Jag yttrade då såsom min mening, att jag trodde det önskligt vore, om fullständigt förslag till ordnande af vårt försvarsväsende kunde inkomma, så att Riksdagen blefve i tillfälle att på grund af ett sådant genomfördt förslag fatta sitt beslut. Det är naturligt att, då så icke nu skett, utan i stället blott ett steg, visserligen stort, föreslagits att uttagas men samtidigt dermed en fullständig afskrifning af grundskatterna och fullständig ersättning lemnad för rustnings- och roteringsbesvären, jag framför detta förslag måste ställa mig tveksam, så mycket hellre, som jag tyckte mig finna i de framlagda förslagen flera luckor, flera brister, som jag önskat der icke förekommit. Men då å andra sidan en så väsentlig ökning i våra försvarskrafter som skulle erhållas genom beväringsofningarnas utsträckning till nittio dagar, och då ytterligare Norrlands försvar fått någon ökning, har jag icke ansett mig kunna taga på mitt ansvar att rösta nej. Derfor förenar jag mig med dem, som yrka bifall till utskottets förslag, men jag gör detta under den bestämda förutsättningen att de nu framlagda förslagen icke af någon anses vara annat än hvad de verkligen äro, öfvergångsförslag, steg blott på den rätta vägen, och under förutsättning att, så snart förhållandena medgifva, ytterligare steg uttagas för att fylla bristerna, som jag trott mig finna i förslagen. Naturligt är, att jag med denna uppfattning icke kan biträda någon minskning i det, som fordrats enligt utskottets förslag, utan att jag, om sådant skulle komma i fråga, måste rösta mot alltsammans. Hvad skattefrågan beträffar, kan jag icke neka till att jag i icke ringa mån hyser samma uppfattning, som framstälts af en talare på upplandsbänken.

Jag kan icke finna annat än att genom borttagande af dessa skatter allt för mycket lägges på konsumtionsskatterna, och jag tror det vara nödvändigt att vi för att ersätta dessa nu till afskrifning föreslagna skatter äfven måste taga till skatteformer, som direkt läggas på de förmögare i samhället. Men jag skiljer mig från honom deruti, att jag icke tror detta bör vara ett vilkor för bifall till Kongl. Maj:ts förslag. I mån som dessa skatter aflyftas, måste vi dock enligt min öfvertygelse beträda denna väg. Efter som diskussionen får utsträckas öfver hela frågan, ber jag att äfven få beröra de ändringar statsutskottet gjort i Kongl. Maj:ts förslag. Den ena är den omtalade omtaxeringen efter 10 år och den andra förhöjning i beväringens dagaflöning. Jag föreställer mig att båda dessa ändringar verka för framgång af detta förslag, om det i öfrigt kan vinna framgång. Jag tror det förra hvila på fullt rättvis grund. Hvarje gång skattefrågorna förekommit i Riksdagen har man sammanfört lindring i rustnings- och roteringsbesvären med afskrifning af grundskatterna och motiverat detta dermed, att dessa bördor trycka så ytterst olika i olika delar af vårt land, så att om man ensidigt ville aflyfta den ena, man icke handlade rättvist mot de olika delarne af landet. Då det föreslagits att bibehålla oförändradt det gamla uppskattningsvärdet å rustnings- och roteringsbördan, men låta grundskatterna försvinna inom loppet af 10 år, så vore icke detta rätt, och den bördan man ville fullständigt aflyfta, är dessutom den, som minst eger sammanhang med förslaget om värnpligtens ökande.

Den andra frågan om ökning af dagaflöning är en nyare fråga. Min tro är att detta är, mer än hvad man föreställer sig, ett vilkor för att erhålla ökning af beväringens öfningstid. Under den långa fredstid vi hafva haft har medvetandet om pligten att göra personliga uppoffringar för fosterlandet domnat bort. Detta är mycket sorgligt, men det kan icke hjälpas, och jag kan icke finna annat än att denna högre betalning är nödvändig och egentligen icke annat än en ersättning, som fordras af oss för den långa fredsperiod vi haft.

Jag har anfört mina betänkligheter och mina skäl, hvarför jag röstar för bifall till förslagen. Min öfvertygelse är, och jag grundar denna på erfarenhet från alla de gånger försvarsfrågan varit före, att om frågan nu faller, så faller den icke framåt. Det är i känslan häraf som jag röstar för bifall och jag förklarar öppet att jag hellre tager det lilla som möjligen kan fås än jag väntar på ett något mer i framtiden. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Anderson, Albert: Jag vet väl, att man i denna kammare icke behöfver uppträda till förmån för försvaret, och jag skulle nu icke heller hafva begärt ordet, om icke bristerna i vårt försvar hos mig

*Ändringar i
värnpligtss-
lagen.
(Forts.)*

Ändringar i värnplikt-lagen.
(Forts.)

uppväckt ett så stort bekymmer och jag därför velat ha min mening till protokollet antecknad. Jag vågar således hysa förhoppning om öfverseende med att jag för några ögonblick tager kammarens tid i anspråk.

Under tjugufem år har frågan om förstärkandet af vårt försvar varit ett stående tema vid våra riksdagar. Regeringen har flerfaldiga gånger framlagt förslag till ny härordning, grundad än på det ena, än på det andra systemet, allt efter som den trott, att Riksdagen skulle föredraga det ena eller andra, men Riksdagen har ständigt sagt nej, blott nej. Någon gång har händt, att Riksdagen ansett sig icke kunna, som det svenska folkets representant, vidare ikläda sig ansvaret för det dåliga skick, hvori försvarsväsendet befunne sig, och då har Riksdagen för att skydda sitt samvete skrivit till Kongl. Maj:t och förklarat, att försvarsfrågan vore en fråga, som i betydelse mycket öfvervägde alla andra, samt begärt framläggandet af ett nytt förslag, som Riksdagen derpå åter afslagit. Så har det gått i en ständig kretsgång. Med erfarenhet härom är det gifvet, att om ett förslag framkommer, låt vara såsom detta endast partielt, till förbättringar i försvaret, får hvarje försvarsvän, så vidt sådant är möjligt, acceptera detsamma.

Icke allenast i denna kammare finnas försvarsvänner; sådana finnas ock på åtskilliga ställen i landet, och jag ber att få för kammaren uppläsa ett bref, som jag jemte åtföljande protokollsutdrag mottagit från försvarsförbundet i Hernösand. Brefvet lyder: »Hänvisande till medföljande protokollsutdrag, vågar Hernösands försvarsförbund i all vördsamhet anhålla, att Ni ville medverka dertill, att frågan om Norrlands försvar måtte vid innevarande riksdag vinna lösning enligt Kongl. Maj:ts förslag. Hernösand den 4 april 1891.»

Och i protokollsutdraget heter det: »att förbundet enhälligt, på styrelsens förslag beslutat att uttrycka sin fosterländska glädje deröfver, att Kongl. Maj:t till årets Riksdag framställt proposition om stärkande af Norrlands försvarskrafter samt tillika uttala den vissa förhoppningen, att landets representanter skola varmt behjerta den ej blott för Norrland utan för hela vårt land viktiga frågan om ett betryggande försvar för äfven denna hittills ringaktade, dock dyrbara landsdel, som lika mycket som öfriga delar af vårt kära fosterland förtjenar att älskas och försvaras. Förbundet, som inom sig räknar talrika medlemmar af alla samhällsklasser inom alla delar af Vesternorrlands län, tror sig ej träda granlagenheten för nära, om det särskildt uttalar den förväntan, att länets representanter skola finna det med sin riksdagsmannapligt öfverensstämmande att kraftigt medverka dertill, att frågan om stärkandet af Norrlands försvar må vid innevarande riksdag vinna lösning enligt Kongl. Maj:ts förslag».

Af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet hafva vi i dag hört, att om landet skulle hemsökas med ofred, måste beväringen rycka in i första linien. Herr statsrådet har äfven påpekat, huru otillräcklig beväringens öfning för närvarande är, och det borde

äfven vara uppenbart för en och hvar att så är förhållandet, i synnerhet om man tager i betraktande senare tiders uppfinningar, särskildt i fråga om skjutvapnens fullkomnande, och de deraf föranledda anspråken på större insigter äfven hos soldaten i ledet. Vi hafva vid 1885 års riksdag antagit en värnpligtslag, på grund af hvilken konungen eger, att, om ofred utbryter, utkalla beväringen, men Riksdagen vill ändock icke gifva beväringen tillräcklig öfning. Detta är mycket bekymmersamt; man ådrager sig härigenom en blodskuld. Jag vill för min del frisäga mig från densamma och kasta bördan deraf öfver på dem, som vägra en förlängning af de värnpligtiges öfningstid.

Jag tror också, att vi, genom att utsträcka öfningstiden till 90 dagar, få en väsentlig förstärkning i vårt försvar. Man bör nemligen komma ihåg, att om de kongl. förslagen antagas, vi hafva qvar vår indelta armé och de värfvade trupperna samt dessutom erhålla en förstärkning af kadern. Erhålla vi då derjemte en under 90 dagar öfvad beväring, bör således vårt försvar blifva i ganska väsentlig mån förstärkt. På samma gång vill jag emellertid förklara, att jag anser 90 dagars öfningstid vara ett minimum och får på det uttryckligaste jag förmår tillkännagifva, att jag icke kommer att vara med om någon som helst prutning med afseende å de militära fordringarne i de kongl. förslagen.

Såsom herrarne litet hvar känna, har en stor del af vår press, i synnerhet under senare tider, uttalat likgiltighet för vårt försvarsväsen. Det tyckes som om hvarje känsla af nationel samhörighet vore främmande för denna press. Den behandlar försvarsfrågan på ett lättfärdigt och oförsvarligt sätt och har derigenom kanske hos mången inplantat en likgiltighet för landets försvar, som är beklagensvärd. Det vore önskligt, att dessa tidningar iakttog sina pligter mot fosterlandet bättre än att fortfara på detta sätt.

Nu säger man, att arbetaren icke bör åläggas dessa 90 dagars öfning, han får egentligen icke något för dem, han har framför allt lifsmedelstullarne att bära, och det finnes många skatter, som hufvudsakligast drabba arbetaren och den fattige. Hvad lifsmedelstullarne beträffar, är det min förhoppning, att de förr eller senare och kanske inom kort måtte kunna borttagas, och jag är öfvertygad, att om Riksdagen antager de föreliggande förslagen, detta icke kommer att i framtiden utgöra något hinder för Riksdagen att, om den så vill, vidtaga förändringar uti beskattningsförhållandena i detta afseende. En talare har emellertid särskildt framhållit denna betänklighet och sagt, att man kastade bördorna öfver på de svagaste. Jag vill då nämna, att de kommunala förmögenhetsskatterna och naturaprestationerna för närvarande (enligt 1889 års siffror) kunna antagas uppgå till omkring 36 millioner och förmögenhetsskatterna till staten till omkring 15 millioner kronor. Detta är ju dock icke så obetydligt. Dessutom bör man väl också vid påläggandet af 90 dagars öfningstid för beväringen komma ihåg, hvilka kostnader staten och kommunen hafva för att

*Ändringar i
värnpligtsslagen.
(Forts.)*

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

bereda landets ungdom undervisning. Folkskoleväsendet kostar staten och kommunerna omkring 11 millioner kronor årligen och statsutgifterna för de högre läroanstalterna uppgå till omkring 5 millioner kronor per år. Staten och kommunerna utgifva således årligen till undervisningen omkring 16 millioner kronor. Är det då för mycket begärdt, är det obilligt, om man fordrar af de unge män, som åtnjutit denna undervisning, att de underkasta sig 90 dagars öfning i bevärningen för att göra sig skickliga att i farans stund försvara fäderneslandet.

Jag yrkar bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Stråle: Såsom jag en och annan gång tillförene uttalat, har jag varit med om 1873 års s. k. kompromiss, hvilken afsåg att leda till ett för landet *betryggande* försvar. Jag fann det visserligen odiöst att man i en fråga, som efter min uppfattning rörde rikets sjelfständighet, skulle köpslå; att man skulle nödgas till enskildes vinst uppoffra statens tillgångar för att erhålla en lösning af försvarsfrågan, men som jag ansåg ett fullständigare försvar oundgängligen nödvändigt, måste jag härtill beqväma mig för att kunna vinna det mål jag eftersträfvade. Och — medgifvet att affären icke var chevaleresk — har jag aldrig förstått, liksom jag än i dag icke förstår åtskilliga högt aktade herrars och mäns åsigt att man utan köpslagan skulle lättare få medgifvande till ett betryggande försvar.

Hurudant är nu det försvar vi skulle få? Är det betryggande, detta försvar? Kan det med fog kallas ett minimum? Jag befarar, att de sakkunnige derpå måste svara nej. Huru står emellertid denna högvigtiga fråga i denna stund i vårt land? Man förnimmer lockande röster om en evig fred, om icke också öfverallt i Europa, så åtminstone för de förenade rikena, om vi blott icke inblanda oss i de stora staternas tvistigheter. Andra röster, som icke våga hysa för stor tro till denna visserligen vackra men all verklighet saknande utopi, krypa bakom den förskräckliga tanken, att vi icke *kunna* försvara oss. Jag vill så gerna hoppas, att det bekanta yttrandet, »att det gör detsamma, om vi äro ett rike eller ett storfurstendöme», numera saknar anhängare. Under tiden rusta sig stormagterna fortfarande. Den ena dagen hör man, att krigsfaran är tillsvidare aflägsnad. Hvad den närmaste framtiden bär i sitt sköte, det vet icke jag och ej heller någon annan dödlig. Men med bestämd visshet vågar jag påstå, att, om vi anlita och stödja oss på ett lefvande och krigsdugligt försvar och om vi förskaffa oss erforderligt krigsmaterial för att, då krig mellan stormagterna en gång uppstår, kunna med kraft och bestämdhet förklara oss för en beväpnad neutralitet, så är sannolikheten för, att vi få vara i fred, ojemförligt mycket större än om vi blott förklara neutralitet, men sakna tillräckliga medel att uppehålla den-

samma. Orimligheten att vi skulle inlåta oss på ett anfallskrig är så stor att vidare ordande härom är öfverflödigt.

De, som vänta på evig fred och de, som ej tilltro oss förmågan att försvara landet, de hafva, efter min åsigt, kastat yxan i sjön. Emellertid måste beslut nu fattas; och hvilket beslut skall en fosterlandsvän enligt min åsigt fatta? Med vemod säger jag, att, då jag med min röst bidrager till att uppföra stora statstillgångar, fullt medveten derom, att ytterligare betydliga utgifter för försvaret förestå, och oaktadt allmän värnpligt nu ej är i fråga, det är med aktgifvande på tidsförhållandena, som jag ej tilltror mig att säga nej, utan jag måste, dertill nödd och tvungen, säga ja. Slutligen tillåter jag mig uttala den förhoppning, att Första Kammaren hvarken nu eller framdeles medgifver någon afknappning på de föreslagna nittio dagarne eller någon uppoffring af grundskatterna annorledes än i den ordning, som nu föreslagits.

*Ändringar i
värnpligts-
lagen*
(Forts.)

Herr Adelsköld: I sitt uti mer än ett hänseende intressanta anförande i början af detta plenum uttalade chefen för landtförsvarsdepartementet sina varma sympatier för allmän värnpligt och ansåg, att en utsträckt vapenöfning — »ett folk i vapen» — vore enda sättet att försvara vår frihet. Han uttalade äfven sina åsikter rörande svårigheten att försvara vårt långsträckta land med en sjökust, uppgående till 230 mil, och han antog, att ett fiendtligt anfall skulle ske vårtiden och från hafvet.

Jag är glad att hafva fått höra detta yttrande af krigsministern, ty det öfverensstämmer till alla delar med de uttalanden, jag sjelf i kammaren upprepade gånger gjort med afseende på försvarsfrågan, och det innebär efter min åsigt det enda rigtiga försvarsprogram, nemligen ett kombineradt sjö- och landtförsvar, med en stark flotta att hindra landstigningen, samt ett »folk i vapen» att möta fienden om han skulle komma i land.

Det är sagdt, och detta med rätta, att försvarsfrågan är den viktigaste af alla på dagordningen stående. Den är det icke blott därför, att vårt lands frihet och sjelfständighet i väsentlig mån äro beroende af det sätt, hvarpå försvaret ordnas, utan äfven i andra hänseenden derutinnan, att nutidens krigsväsen fordrar så oerhördt stora uppoffringar, att det influerar icke blott på landets utveckling och välbefinnande i ekonomiskt hänseende utan i hög grad äfven på dess kulturförhållanden.

En af detta århundrades störste män, den nyligen afiidne generalfältmarskalken Moltke, en auktoritet i detta hänseende, har i tyska riksdagen uttalat såsom sin åsigt, att »den beväpnade fred, hvarunder Europa för närvarande tryckes, är af den beskaffenhet, att till och med de rikaste länder icke utan att digna under bördan kunna i längden bära densamma».

Ändringar i
värnplägts-
lagen.
(Forts.)

Den finansiella sidan spelar således i försvarsfrågan en mycket viktig rol.

Under öfverläggningen i denna kammare om femte hufvudtiteln har jag visserligen uttalat mina åsikter om försvaret och det sätt, hvarpå jag anser, att det bör ordnas, så att min ståndpunkt i det afseendet är fullt känd, och till yttermera visso har jag sedermera på uppfordran uttalat mina åsikter i denna och dermed sammanhängande frågor i en broschyr, som i dagarne utkommit och som tillägnats »Qvinnoföreningen för Sveriges försvar».

Jag står således fullt klar och öppen i detta afseende och skulle kunna inskränka mig till att hänvisa till dessa föregående yttranden; men då jag antagligen kommer att befinna mig i minoriteten vid frågans afgörande i kammaren, anser jag mig skyldig icke blott dem som hedrat mig med förtroendet att vara ledamot i Riksdagen utan äfven mig sjelf att ännu en gång uttala mig i frågan.

Kongl. Maj:ts proposition innehåller såsom bekant hufvudsakligen en utsträckning af beväringens vapenöfning med 48 dagar. Dessutom skulle vissa andra icke oviktiga saker tillkomma såsom en ny trängbataljon m. m. Men en *organisation* af försvaret saknas helt och hållet.

Då nu den finansiella delen af frågan spelar en så väsentlig rol, torde det vara skäl att något närmare begrunda, huru mycket det skulle komma att kosta, om Kongl. Maj:ts proposition vunne Riksdagens bifall.

Jag har sökt göra en beräkning deröfver, som jag ber att få delgifva kammaren.

Såsom vilkor ingår i Kongl. Maj:ts proposition, att grundskatterna afskrifvas och indelningsverket öfvertages af statsverket.

De återstående 70 % af grundskatterna och indelningsverket uppgå till ungefär 7 millioner. Härtill komma kostnaderna för den ytterligare utsträckningen af öfningsdagarne: 48 öfningsdagar multiplicerade med 25,000 man göra 1,200,000 nya beväringdagsverken, och, om man sedan multiplicerar dessa med det pris, hvartill dessa dagsverken med alla extra kostnader antagligen skulle komma att uppgå, om man grundar beräkningen på tabell n:o 4 i det »utdrag af protokollet för försvarsärenden som hållits inför H. M:t Konungen den 14 november 1890» och utdelats i kamrarne — eller med 4 kronor 82 öre pr dagsverke, så skulle kostnaden för dessa nya dagsverken med allting uppgå till ej mindre än 5,784,000 kronor. Chefen för landförsvarsdepartementet anförde för en stund sedan siffran 5 kronor såsom ett medium för alla kostnaderna för ett försvardagsverke, men jag har endast upptagit dem till 4,82 kronor och ändå kommit till ett så stort belopp. Vidare tillkommer för en ny trängbataljon stamtrupper, ökad ammunitionförbrukning m. m., m. m. som i kongl. propositionen upptagits, omkring 1,200,000 kronor, och 30 öres tillökning i dagaförning skulle slutligen göra omkring 675,000

kronor — eller tillsammans med afskrifningen af grundskatter och indelningsverkets öfvertagande, för hvilka naturligtvis nya statsinkomster måste uppsökas, 14,659,000 kronor, sedan planen blifvit genomförd.

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Försvarsbudgeten skulle på detta sätt komma att från nuvarande 33 millioner springa upp till nära 48 millioner kronor, till mer än hälften af alla statsutgifterna, eller till mera än något annat lands.

Vore nu dermed försvaret ordnad, och om vi verkligen kunde anse oss betryggade så kunde regeringen dermed försvara sina förslag. Men hvad hafva vi vunnit med denna ofantliga stegring af statsutgifterna? I sjelfva verket ingenting. En mängd brister kvarstår, såsom förut omnämmts, det saknas befäl till stanmen och beväringen, det saknas fullständigt befäl, utrustning, beväpning och allt till landstormen, ingen plan är uppgjord för försvaret i sin helhet, d. v. s. till kombineradt landt- och sjöförsvaret, det saknas fasta befästningsverk i Göteborg, Stockholm och Karlskrona och Norrland, m. fl. ställen — med ett ord sagdt, enligt min åsigt har högst obetydligt vunnits med dessa ofantliga uppoffringar.

Och hvad sjelfva beväringen angår, tror någon, som har minsta erfarenhet i militärväsendet, att tre månaders öfning för beväringen skulle vara nog för att den skulle med hopp om framgång och seger kunna uppställas mot de krigare, som antagligen skulle komma att uppträda emot oss och som tränats under loppet af många år? Nej, mina herrar!

Och icke heller vinnes genom denna korta öfning det, som är hufvudsaken i den allmänna värnpligten, nemligen den utveckling af individens intelligens, som är nödvändig för en nutidens militär och den allmänbildning, som derigenom kan komma de värnpligtige till godo, *om undervisningen skötes väl*, och hvarigenom de under den tid värnpligten varar skulle kunna erhålla en fullständig folkhögskolebildning.

Detta är enligt min åsigt en så ytterst viktig sak, att man dervid borde fästa allt afseende vid försvarets ordnande. Och jag är öfvertygad derom, att, i fall den allmänna värnpligten infördes i vårt land med tillräckligt lång öfningstid, under hvilken ynglingarne icke blott lärde sig ordning, skick och lydnad, utan äfven en mängd goda kunskaper, som de sedan hade nytta af i hela sitt lif, skulle den allmänna värnpligten bli populär, och det skulle anses såsom en heder att icke blifva förklarad för s. k. »kronovrak».

Jag fick sjelf i min ungdom, vid sexton års ålder, medellös som jag var, taga värfning vid Göta artilleri och stod i ledet i öfver två års tid samt kan sålunda af egen erfarenhet tala om den nytta en yngling har af en sådan militärtjenstgöring så som den tillämpades vid Göta artilleriregemente såväl i afseende på kroppens utbildning som inlärandet af lydnad, ordning och skick ej allenast för tillfället utan för hela lifvet.

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Skulle mot förmodan Kongl. Maj:ts nu framlagda planer för »försvarets stärkande» godkännas, befinna vi oss således i det närmaste lika värnlösa som förut. Våra kuster ligga öppna likasom hittills för fiendtliga härjningar, en massa brister kvarstår, och om hänsyn toges till våra militärers yttranden i kammaren skulle vi befinna oss i det allra närmaste i samma förtviflade ställning som förut.

Jag nämnde, då frågan om 5:te hufvudtiteln var på tal, att äfven om landförsvaret ordnades på tillfredsställande sätt, och hvarje man vore uppställd på sin plats, men sjöförsvaret icke på samma gång förstärktes, behöfde en fiende, som kunde stänga in vår lilla flotta, icke mer än skicka ut några kryssare till våra kuster, härja stränderna, bränna städerna, förstöra handeln och sjöfarten, samt kufva oss, *utan att behöfva landsätta en enda man.*

Och ändå, oakadt så litet skulle vinnas med det förslag, som nu föreligger till antagande eller förkastande, antager jag, att vi dermed gått till gränsen och möjligen öfverskridit gränsen af de tillgångar, som kunna offras på försvaret utan att viktiga kulturändamål bli lidande och landet ruineras, såsom de andra militära magterna.

Kongl. Maj:t har såsom en tillgång för kommande år upptagit bland annat ett öfverskott från föregående på omkring 2,600,000 kronor.

Jag vet icke, om ett sådant öfverskott förefinnes, men af en statsutskottsledamot har jag hört, att tillgångarne knappt räcka till för nästa års statsreglering utan att det möjligen kommer att blifva fråga om tilläggsbevillning. För att då fylla den stora brist eller de ökade utgifter, som skulle tillkomma genom godkännandet af Kongl. Maj:ts förslag, har af Kongl. Maj:t anvisats skatt på malt eller öl, som beräknats till 3,500,000 kronor, samt stämpelskatt, hvilken antagligen skulle komma att inbringa eu eller annan million.

Men detta är icke mer än $4\frac{1}{2}$ à 5 millioner kronor, och ännu förefinnes en brist af omkring 10 millioner att fylla och hvarmed skall den fyllas? Genom progressiv inkomstbevillning?

Detta är ju billigt, men ingalunda kan man taga ut 10 millioner kronor genom inkomstbevillning; då rymmer kapitalet ur landet. Då har man städernas toltag att tillgripa; men den kan väl knappt anammas utan vederlag till städerna. Då fins mig veterligen icke något annat att taga till än bränvinsutskänkningsmedlen från städerna och landstingen och derigenom erhöles sex millioner kronor; men då torde man råka i ett annat dilemma.

Som bekant ha' de flesta städerna och landstingen på de senare åren skuldsatt sig för ganska betydliga belopp till sjukhus, skolor, bättre kommunikationer och en mängd dylika saker — allt i beräkning att få använda sin förnämsta inkomst bränvinsutskänkningsafgifterna i första hand till betalning af ränta och amortering på sina skulder. Skulle nu dessa medel tagas af statsverket från städerna och landstingen, tror jag, att de skulle komma i en mycket svår be-

lägenhet, och jag tror till och med, att det fins städer, som skulle komma i lika olycklig ställning som en och annan stad i Italien, eller nödgas göra konkurs. — — — — —

Ändringar i
värnpligts-
lagen.

(Forts.)

I ett anförande till statsrådsprotokollet år 1875 yttrade dåvarande finansministern, vår nuvarande statsminister, följande ord rörande det då framlagda härordningsförslaget, hvarom jag anser mig böra erinra kammaren: »Stora blifva ostridigt de kostnader, som åtfölja det ifrågasatta förslagets antagande; och om än möjligt är, att under en fortsatt gynsam utveckling landet en dag förmår bära dessa kostnader, ser jag ej detta nu så klart, att jag vågar qväfva mina farhågor för att sådant ej torde vara att med visshet påräkna för den närmaste framtiden. Ännu pågår landets skuldsättande, om än detta sker för ett så nyttigt och en dag inbringande ändamål, som fullbordandet af vårt jernvägsnät. Ännu lemnar ej jernvägstrafiken något i jemförelse med andra inkomstillar synnerligen betydande öfverskott till statsutgifternas bestridande, eller ens ett tillräckligt sådant till räntornas betalande å upptagna lån. Betydliga utgifter återstå ännu och erfordras årligen för trafikens nödiga ordnande i mån af jernvägsnätets utsträckning. En följd af goda år och stigande statsinkomster har visserligen lyckliggjort oss, men felslagna skördar och nedgående konjunkturer för vårt lands alster af skog och grufva äro kanhända ej långt borta, och tecken visa sig som bjuda att åtminstone ej påräkna en fortsatt stegring i de ovanligt höga statsinkomsterna».

Detta var, som kammaren torde finna, ord värdiga en Oxenstierna, en Bismarck, fritt och manligt uttalade inför tronen, såsom det egnar statsmannen och fosterlandsvännen, ord, som gälla lika väl i dag, i morgon och i all framtid som då de år 1875 uttalades.

»Ovanligt höga statsinkomster» hafva visserligen genom *lifsmiddelstullarne* influtit under de senare åren, »men tecken visa sig», hvilka, såsom statsministern 1875 yttrade, »bjuda att åtminstone icke påräkna en fortsatt stegring i dessa statsinkomster».

Det har nemligen visat sig, att tullarne i år redan gifvit omkring 1,200,000 kronor mindre än vid samma tid förra året. Och hvad är detta att tillskrifva?

Jo, antagligen minskad konsumtionsförmåga.

Landets, och äfven hvarje enskilds konsumtionsförmåga är nemligen begränsad. Om t. ex. en familj har en inkomst af 1,000 kronor, och man fördyrar dess lefnadsomkostnader med 10 procent eller 100 kronor, måste husfadern köpa så mycket mindre varor; man får lof att inskränka sig. På detta sätt är det ej möjligt att i hvad utsträckning som helst öka inkomsterna genom tullar, ty följderna blir, att, i samma mån som dessa ökas och lefnadskostnaderna derigenom stegras, så minskas konsumtionsförmågan och importen, och derigenom minskas också tullinkomsterna.

Jag tror således för min del, att man icke bör grunda ett sådant

Ändringar i värnpligtlagen. förslag som detta, der det gäller ovilkorliga utgifter men icke så säkert beräkneliga inkomster, på något så vanskligt som *konsumtions-skatter*.

(Forts.)

Under kompromissandet med grundskatterna och indelningsverket har den åsigten allt mer och mer gjort sig gällande, att dessa statsinkomster icke skulle vara så mycket värda, emedan de förr eller senare komme att tagas ifrån dem, som utgöra desamma, och man har därför i synnerhet på senare tiden ansett, att man borde taga så stort »vederlag» som möjligt för dem.

1883 års regering och Riksdag ha synts betrakta dessa grundskatter såsom varande »sekelgamla orättvisor». Jag säger äfven Riksdag därför att, om Riksdagen icke varit af denna åsigt, så hade den antagligen icke såsom ersättning för en tredjedel af dessa värdefulla statsinkomster nöjt sig med något så föga motsvarande detta värde som 12 dagars utsträckt vapenöfning för beväringen.

Det synes således som om såväl regeringen som Riksdagen då varit ense i den åsigten, att dessa skatter äro sekelgamla orättvisor, och äfven vår nuvarande finansminister har till statsrådsprotokollet uttalat, förmodligen den nuvarande regeringens åsikter, när han icke blifvit motsagd, att »frågan icke längre gäller, *huru vida* återstoden af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären böra afskrifvas, utan *i hvilken ordning* afskrifningen bör ega rum».

Den nuvarande regeringen synes således dela samma åsigt, att grundskatterna äro orättvisa och böra afskrifvas, och då förefaller det mig som om det icke skulle vara rätt värdigt att fordra »vederlag» för något, som man anser vara en orättvisa. För min del anser jag det vida noblare att med sådana åsikter föreslå efterskänkandet af grundskatterna än att fordra »vederlag» för dem.

Och detta kan, såsom finansministern äfven i statsrådsprotokollet antydt, ske på det sätt, att de icke afskrifvas under så kort tid som Kongl. Maj:t proponerat, ty detta skulle otvifvelaktigt föranleda en vådlig rubbning i statens finanser, utan så småningom under en längre tidsföljd, och efterhand som detta sker, ersättas af en jemt och rättvist fördelad skatt på all jord.

På detta sätt skulle man kunna skilja dessa båda hopkopplade frågor om försvaret och grundskatter, frågor, som enligt min åsigt på ett onaturligt sätt stälts i samband med hvarandra, och i allt lugn lösa dem oberoende af hvarandra.

I det anförande, jag för någon tid sedan hade i kammaren rörande 5:te hufvudtiteln, tog jag mig friheten framhålla orsakerna, hvarför vi för närvarande icke ega något försvar, och jag tillskref detta den omständigheten, att aldrig någonsin uppjorts och framlagts för Riksdagen ett förslag till kombineradt landt- och sjöförsvar utan endast särskilda förslag till landtförsvar och särskilda till sjöförsvarets ordnande utan samband med hvarandra, samt hvad hären beträffar, ena dagen grundad på allmän värnpligt, andra dagen på indelningsverkets

bibehållande och en tredje gång på värfning. Denna vacklande hållning i fråga om försvarets ordnande, under det hela Europa infört allmän värnpligt, och framläggandet af endast härordningsförslag, under det att det borde vara klart att sjöförsvaret i ett land med Sveriges gränser måste vara åtminstone lika viktigt, om ej viktigare än landförsvaret, samt slutligen försvarsfrågans sammankoppling med grundskatterna, äro antagligen orsakerna att den förra icke ordnats som sig bör.

Jag tror, att, om regeringen läte genom sakkunniga personer, de yppersta i landet, uppgöra en kombinerad försvarsplan, grundad, på sätt krigsministern antydte, på allmän värnpligt med indelningsverkets afskaffande och på skyddande af vår 230 mil långa kust, på landets förmåga att bära omkostnaderna och på dess naturförhållanden samt på militärteknikens nuvarande ståndpunkt, skulle ett sådant väl uppgjort förslag vinna Riksdagens bifall. Och då skulle vi stå så vidt möjligt tryggade, hvilket vi icke göra med hvad lappande som helst på det gamla. Om regeringen framlägger ett sådant förslag, och Riksdagen då ej gör *sin* pligt, så har åtminstone regeringen fullgjort *sin*, men jag tror ej, att landets representation skulle svika; den har enligt historiens vittnesbörd aldrig svikit, då det gällt fosterlandets väl, om också fosterlandskärleken emellanåt stälts på hårda prof.

Jag har såsom ett mönster för ett kombineradt landt- och sjöförsvaret framhållit det danska försvaret, hvilket hvad landtförsvaret beträffar till största delen öfverensstämmer med den sista generalskommitténs förslag, och skulle betydligt stärka vårt sjöförsvaret, utan att de nuvarande kostnaderna synnerligen ökades; men naturligtvis finnas många andra sätt att lösa den viktiga frågan och möjligt är, att man efter en noggrann utredning af förhållandena skulle kunna hitta på något ännu bättre. Ingen skulle hellre än jag önska, att man lyckades i det hänseendet för att förr eller senare få försvarsfrågan afgjord på ett sådant sätt, att landet skulle kunna känna sig tryggadt.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra torde kammaren finna, att jag för min del kommer att förena mig i herr Tamms reservation, d. v. s. afslag på Kongl. Maj:ts proposition, och jag kommer således att rösta nej för alla de förslag, som stå i sammanhang med det nu förevarande.

Herr talman! I en morgontidning har man sett antydte åtskilligt från ett enskildt möte, som i går hållits af första kammarens ledamöter med anledning af försvarsfrågan. Jag var icke närvarande vid detta möte, men det har sagts att en högt stående man dervid skulle lemnat uppgifter om vår ställning till en viss stormagt, som skulle vara ganska hotande, om trupsändningar mot våra gränser m. m. äfvensom yttrat annat som jag anser mig icke böra repetera, hvilket icke heller behöfves då derom allmänt talas i Riksdagens båda kamrar.

Ändringar i
värnpligt-
lagen.

(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Skulle mot förmodan sådana yttranden vara fälda måste jag på det allvarligaste beklaga detta; men tror icke och kan icke tänka mig möjligheten af att så varit förhållandet, utan att alltsammans måste bero på någon missuppfattning, eller missförstånd; ty den mannen som skulle haft dessa yttranden kan icke så hafva komprometterat sig själf och andra, samt viktiga intressen.

Man har visserligen förut under senare tid i tidningarna läst och vid försvarsmöten hört talas om åtskilligt i samma väg som trupp- och proviantförsändelser till Finland och dylikt samt att en rysk generalstabsofficer skulle ha yttrat, att den svenska armén blott vore en paradarmé med mera i samma anda. I likhet med en mycket framstående militär och ledamot af denna kammare får jag emellertid säga, att jag betraktar detta prat, såsom han här om dagen uttryckte sig, som fullkomligt »nonsens» och uttaladt i samma afsigt som Bismarck, då han behöfde penningar och uppstälde Frankrike som ett spöke på ljusa dagen för tyska riksdagen. Men då denna fråga kommit på tal vill jag nämna, att äfven jag haft meddelanden från Ryssland af en person, som står förhållandena der mycket nära och hvars bekantskap jag gjort på en resa förlidet år, och han yttrar, att förhållandena i Sverige följas med största uppmärksamhet af vederbörande i Ryssland, och man har temligen noga reda på icke blott hvad som offentligen tilldrager sig utan äfven hvad som förehafves inom mycket intima kretsar. Han meddelar tillika till svar på mina frågor, att de der ryktena och historierna om mobiliseringarna och dylikt icke ega någon grund. Men att man deremot börjat både i tidningar och enskildt uttala sin förvåning öfver den svenska pressens ständiga utfall mot Ryssland samt öfver uttalanden, som hörts vid offentliga tillfällen och åtskilligt annat i samma väg, hvilket man i Ryssland ansett vara icke alldeles förenligt med hvad som borde ega rum mellan två vänskapliga magter.

På grund såväl af Hans Maj:t Konungens uttalande i trontalet att vårt förhållande till *alla* främmande magter är tillfredsställande och dessa meddelanden, hvilka ju båda öfverensstämma med hvarandra i hufvudsak, hyser jag således visserligen icke någon farhåga för några elaka afsigter från vår mäktige grannes sida för närvarande, likasom jag är öfvertygad om, att de fleste i kammaren icke heller göra det, men man skulle ju kunna tänka sig, att den dumdristiga chauvinism, som börjat resa upp hufvudet litet hvarstades här i landet och på åtskilliga sätt uttalat sig, skulle kunna föranleda till att man vid passande tillfälle gafve »svar på tal».

Herr Ekenman: Jag ber att först med anledning af den siste talarens yttrande få inlägga min protest mot att hvad som talas och göres vid enskilda sammankomster mellan riksdagsmän af den beskaf-fenhet, att man önskar hemlighålla detsamma, göres till föremål för utläggning inom riksförsamlingen — och nu till egentliga orsaken

hvarför jag begärde ordet. Det var den ärade talaren på uplandsbänken, som föranledde mig dertill. Han yttrade sig mycket varmhjertadt rörande den fråga, som här föreligger, jag, och säkert många med mig, kände vår känsla lifligt berörd af hvad han sade; men mig synes, att då frågor föreligga inom riksförsamlingen till dess afgörande och särskildt en fråga af den utomordentliga vigt och beskaffenhet, som denna, tillkommer det representanten att taga dessa frågor något mera realistiskt och icke låta känslan dominera. Med andra ord, jag tror vi måste se sakerna sådana de äro — ej sådana man kunde i något särskildt fall önska dem vara, och sådan denna fråga nu är, så är det enligt min uppfattning icke *en*, utan två med hvarandra sammanhängande frågor. Icke blott den s. k. kompromissen, utan hela uppfattningen sedermera har så fäst dessa båda frågor, frågan om försvaret och frågan om grundskatteafskrifningen, med hvarandra, att jag för min del ej kan fatta och förstå, att det finnes någon möjlighet att lösa dessa båda frågor hvar för sig. Jo, en af dem kan nog lösas — men det är ej den, som här ligger oss närmast om hjertat, utan det är skattefrågan, och därför kan jag ej finna annat, än att om man vill gå den vägen, som talaren på uplandsbänken anvisat, kommer man ej dit han vill, utan derhän, att skattefrågan blir löst och försvarsfrågan uppskjutes på obestämd tid. Det må vara att den väg, vi fått oss anvisad, är törnbeströdd och svår, men vi hafva ej någon annan att gå, och om vi vandra den med blicken stadigt fäst på målet, skola vi dock, trots stötestenar och hinder, hinna målet, nemligen försvarets ordnande.

Då jag nu tillåter mig vidare yttra mig, med den rätt jag har, i denna fråga, ej blott om den föredragna § i utskottets betänkande, utan äfven om hvad dermed eger sammanhang, så skiljer jag mig något från de talare, som sagt, att de vilja taga de kongl. propositionerna i ett och allt utan någon ändring. Jag vill nemligen följa deras exempel blott i de delar af dessa propositioner, som innefatta militära organisationsfrågor och militära anordningar. När jag från regeringsbänken och militära auktoriteter förnummit att hvad här af oss fordras är ett *minimum*, något hvarpå intet får eller kan eftergifvas, då kan det ej falla mig in att vilja rubba en enda sten i denna försvarsbyggnad. Men helt annorlunda ställa sig för mig de delar af det kongl. förslaget, hvilka äro af ekonomisk och finansiell natur. Jag ber få säga, att jag knappt rätt väl förstår det talet, att det skulle vara nödvändigt att ihärdigt behålla hvarenda smula i dessa delar. Jag har tvärtom den uppfattningen, att det andra målet är för mig så högt och heligt, att om det är nödvändigt för dess vinnande att göra en eller annan jemkning på det ekonomiska området, finner jag mig dertill vara både berättigad och förpligtad.

Statsutskottet har, såsom synes af betänkandet, gjort ett par ändringar i de delar, som äro af ekonomisk natur. Den ena berör den föreslagna uppskattningen af kostnaden för uppehållet af rustning och rotering. Dervid synes mig vara att iakttaga, att, när man

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

erkänt, såsom jag tror man måste erkänna, att frågan om försvarets ordnande kräfver afskrifning af grundskatte- och försvarsbördorna, så bör man gifva fullt hvad man sälunda lofvat eller måste anses hafva lofvat att gifva. Och detta gör man icke med mindre en sådan uppskattning sker, ty alldeles uppenbart är, att hvad som i dag är värdet eller en ersättning för värdet af dessa rustnings- och roteringsbördor, det är ej detsamma framdeles, så att om genom grundskatteafskrifningen den jord, som är af sådana skatter besvärad, har fått fullt, har deremot den jord, som är betungad med indelningsverket, ej fått fullt, om icke denna uppskattning sker. Jag anser dertför, att man måste göra både det ena och det andra.

Hvad vidare beträffar den ändring, som afser ökad afföning till de värnpligtige, får jag säga, att på den ändringen har jag endast mycket ovilligt ingått. Jag inser mycket väl, att det kan komma att spela en stor roll i ekonomiskt afseende, och om jag, under förhoppning att derigenom få saken fram, har gått in på så beskaffade ändringar, som utskottet har gjort, vill jag dock icke anses hafva derigenom gjort ett sådant medgifvande för alltid, om frågan möjligen under andra förhållanden skulle ånyo framkomma.

Den talare, som näst före mig hade ordet, eller rättare den talarrens anförande, utgjorde enligt min åsigt en fullständig illustration till hvad jag förut yttrat om den talare, som först hade ordet i denna fråga; ty båda talarne hade en olika uppfattning, men båda kommo till samma mål. Den talare, som sist yttrade sig, ville med all magt gendrifva och nederslå dessa förslag till försvarets ordnande och han använde, såsom jag vågar påstå, nästan alla möjliga medel dertill. Han talade om kostnaderna och det på ett sätt, att, om det ej skulle anses för mycket indiskret, jag måste antaga att talaren aldrig läst igenom dessa kongl. propositioner. Ty der finnes anvisadt huru dessa kostnader skola kunna ersättas af *statsmedel*, men ej finnes der en enda rad, som tyder på att taga bränvinsmedlen från städerna. Det är, synes mig, mindre lojalt att på ett sådant sätt föra debatten inom kammaren, då det gäller en stor och viktig fosterländsk fråga.

Det kunde vara vida mera att säga för att bemöta samme talares yttrande, men jag tror ej att jag behöfver göra det på detta rum.

Jag inskränker mig till att yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Björnstjerna: Som de föreliggande förslagen rörande försvarets förstärkande och grundskatternas afskrifning äro oskiljaktigt sammanbundna, måste jag yttra några ord om båda.

Jag kan ej på något vis erkänna rättvisan och billigheten utaf en afskrifning af grundskatter och indelningsverk. Jag kan ej anse det billigt att bortskänka kronans räntor, om man också numera om döpt dem till skatter. Jag kan ej anse billigt att de 80,000 kronohemman, som blifvit skatteköpta för en nominel penning, skola befrias från skatter, som i sjelfva verket blott utgjort räntor på det

oguldna kapitalet. Jag kan ej erkänna billigheten af att den, som köpt ett stycke jord för billigt pris därför att den varit belagd med skatt, skall på detta sätt få sitt köp förbättradt genom skatteborttagande. Jag kan ej erkänna billigheten deraf, att den arftagare, som fått en större jordlott på grund deraf att den varit belagd med skatt, skall få denna skatt efterskänkt och alltså få en större arfslott än hans medarfvingar, hvilka öfvertagit den obeskattade jorden. Icke heller kan jag erkänna billigheten af att alla dessa vidsträckta arealer, hvilka blifvit under de senare decennierna upptagna under namn af nyhemman och som erhållit vidsträckta och dyrbara skogar, att dessa skola varda befriade från den skatt, de skulle efter frihetsåren komma att erlägga, och sålunda denna jord aldeles skänkas bort. Jag erkänner att det hade varit billigt att göra en revision af jordskatterna så, att de hemman, som befunnes särskildt tungt beskattade, hade fått sina skatter minskade, men att helt simpelt endast afskrifva dessa, anser jag vara en stor orättvisa. Jorden skulle naturligtvis ej vinna något derpå, ej heller landet, utan det blefve helt enkelt en personlig present, som man gäfvade till den nuvarande jordinnehafvaren.

Men då nu så sorgligt är, att ingen möjlighet auses vara att kunna taga något väsentligare steg framåt till förbättring af vårt försvar, utan att medgifva dessa afskrifningar, så måste äfven jag ansluta mig till dem, som vilja bifalla en sådan afskrifning, eftersom jag ej kan få försvaret förstärkt på andra vilkor.

Jag kan icke heller förbise, att på samma gång man efterskänker dessa skatter, måste de utgå från något annat håll, och man må tala huru mycket man vill om förmögenhetskatter, så kunna dock dessa aldrig blifva på något vis tillräckliga för att bestrida dessa stora omkostnader, i synnerhet då man borttager skatterna från landets ojemförligt största kapital, som är jorden, utan största andelen af de nya skatter, som erfordras till aflösning af dessa hemmans jordskatter och till det förbättrade försvaret, måste uttagas genom konsumtionsskatter af den stora allmänheten, af dem, som ej vinna något på dessa afskrifningar, utan som tvärtom blifva i följd deraf än ytterligare betungade.

När jag detta oaktadt förklarar mig villig att ingå på dessa afskrifningar, sker det därför att, enligt min öfvertygelse, desamma komma i annat fall lika fullt att genomföras, utan att man erhåller något i gengäld för landets försvar. Den återhållande kraft, som förut funnits inom denna kammare, fruktar jag ej numera förmår något i detta afseende. Man bör sålunda försöka att få det mesta möjliga för försvaret samtidigt med att man medgifver dessa afskrifningar. Man har visserligen förebrått regeringen att hon ej framlagt något helt organisationsförslag, men för min del är jag färdig att tro att regeringen deri handlat klokt. Hvarje sådant större arméorganisationsförslag framkallar nemligen alltid många fiender. På ena sidan fäster man sig vid *det*, på den andra kan man ej gilla *det*. Det möter i allmänhet

Ändringar i
värnpligts-
lagen.

(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

mycket större hinder, än om man, såsom regeringen nu gjort, inskränker sig till att yrka några hufvudsakliga förbättringar och sådana, som i främsta rummet äro alldeles oundgängligen nödvändiga. Jag vill lemna derhän, huru vida Kongl. Maj:t kunnat få mera, än hvad här begärts. Jag fruktar att det hade varit omöjligt, och som det nu ser ut, blir det kanske svårt att erhålla äfven detta. Att det är alldeles nödvändigt att få antalet beväringsskyltar ökade, att det är alldeles nödvändigt att öfningsdagarne för beväringen ökas, att det är alldeles nödvändigt att försvaret af våra nordliga provinser förbättras — det måste väl hvar och en erkänna, om man ock måste beklaga, att det ej skall finnas någon möjlighet att få dessa förbättringar utan att dyrt köpa dem på bekostnad af våra grundskatter.

Jag skulle gerna förena mig med herr Casparsson i hans reservation, så vidt jag trodde att något dermed kunde uträttas. Jag skulle gerna tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, men jag tror ej heller att det har någon utsigt att gå. Icke heller kan jag inse, att de jemkningar, som statsutskottet vidtagit, äro sådana, att de böra lägga hinder i vägen för förslaget antagande, hvarför jag således kommer att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Abelin: Af lätt förklarliga skäl bjuder mig emot att uttala mig om det föreliggande förslaget, men frågans utomordentliga vikt och den ställning, jag har till densamma, gör detta för mig till en måhända oeftergiffig, om än föga angenäm pligt. Jag skall emellertid yttra mig helt kort och dervid endast hålla mig vid ett par de viktigaste punkterna i förslaget, de punkter, hvilka synas mig ingifva bekymmer för en framtida lycklig lösning af försvarsfrågan.

Jag vill således ej ingå i några betraktelser öfver den behandling försvarsfrågan på senaste tiden fått röna, än mindre vill jag sysselsätta mig med de intryck jag dervid erfarit. Jag vill helt kort och godt angifva min ställning till sjelfva förslaget.

Den första men ock hufvudsakligaste anmärkningen mot förslaget gäller vilkoren för de militära krafvens tillgodoseende, eller med andra ord den uppgörelse, som går ut på att åt en politiskt mäktig samhällsklass bereda fördelar, som till allra största delen måste af andra samhällsklasser bekostas, vare sig i form af ökade skatter eller personliga förpligtelser. Nog inser jag, att en sammanbindning af försvars- och skattefrågan, så motbudande den alltid varit mig, numera är ett oeftergiffigt vilkor för att något afsevärdt skall kunna vinnas för försvaret. Men icke har jag tänkt mig, att alla de tillgångar staten eger i grundskatter och indelningsverk skulle eftergifvas utan att i sammanhang dermed vunnas en på den ena eller andra grunden genomförd, något så när tillfredsställande organisation af försvaret. Någon sådan innefattas emellertid ej i det föreliggande förslaget, ty icke kunna de ifrågasatta ändringarna i värnpligtslagen, så synnerligen värderika de än äro, och de ifrågasatta partiella förbättringarna för

Norrlands försvar såsom en *sådan* organisation betraktas. Och det är detta och hufvudsakligen detta som gör att utsigterna för en lycklig lösning af försvarsfrågan i framtiden synas mig så mörka. Kunde man, såsom en reservant till statsutskottets utlåtande yttrar sig, anse det tillstånd, som inträder efter förslaget antagande, såsom blott provisoriskt — då vore visserligen anledningarna till misströstan mindre, men erfarenheten från våra riksdagar gifver anledning till det antagandet, att detta tillstånd, om det än ej blifver permanent, dock kommer att få en lång varaktighet. Det är nemligen uppenbart och bör nu ändtligen af hvar och en inses, att hvad som mest fruktas af den samhällsklass, som genom sitt mäktiga inflytande vid riksdagen kan anses hafva försvarsfrågans öde i sin hand — det är den allmänna värnpligten; må man därför icke föreställa sig att numera, sedan inga tillgångar finnas att lemna såsom vederlag, i denna kan åstadkommas någon utsträckning, allra minst till en sådan omfattning, att den allmänna värnpligten skulle kunna utgöra den enda grundvalen för vårt försvar. Kommer så beväringens dagaflöning att utgå med 50 öre till högre belopp, så försvarar, om icke omöjliggör, detta en utsträckning af värnpligten.

Men, har jag hört sägas, indelningsverkets tryckande börda och dyrheten af det försvar, som skulle skapas, om det föreliggande förslaget antages, framtvingar nödvändigtvis förändrade förhållanden, och detta skulle göra att en organisation på den rena värnpligtens grund framginge såsom en gifven följd häraf. Efter mitt förmenande, visserligen icke. Soldatunderhållet lemnar efter förslaget genomförande för de flesta nummer en relativt ej oväsentlig vinst, och de flera millioner, hvarmed fjerde hufvudtiteln derefter skulle stiga i höjden, komma de rust- och roteringskyldige till godo, och det ena som det andra är ej egnadt att mana dem att söka ändring i ett system, som bereder dem så stora positiva fördelar.

Jag har härmed velat säga, att det tillstånd, som skulle inträda, derest förslaget rätt och slätt antoges, ej hade utsigt för att blifva ett så alldeles provisoriskt tillstånd. Det synes mig därför vara angeläget, att vid sidan af det bifallande beslut, som jag vill antaga att kamraren går att fatta, uppställas sådana fordringar på försvarets stärkande, att en så vidt möjligt tillfredsställande organisation af våra stridskrafter deraf må framgå. Herr Casparssons reservation lemnar härför en utväg möjlig. Den angifver helt korrekt, såsom mig synes, de brister som vidlåda förslaget, likasom de förbättringar i den nuvarande stammens organisation, hvilka äro oundgängligen nödvändiga, så vida den efter inträdandet af de nya förhållandena skall kunna fylla sin bestämmelse.

Jag föreställer mig därför, att en allmännare och närmare anslutning till denna reservation, förutom den vigt den eger i det antydda hänseendet, äfven skulle bereda regeringen en god ledning på den

*Ändringar i värdig-
våruppligts-
lagen.*

(Forts.)

väg, som närmast vore att beträda, och på samma gång vara ett godt stöd vid utförandet af dess afsigter.

Skulle nu Andra Kammaren afslå Kongl. Maj:ts proposition, har, efter hvad mig synes, Första Kammaren, genom att biträda herr Casparssons reservation, intagit en mera fast och densamma värdig ställning.

Jag kommer alltså att ansluta mig till herr Casparssons reservation och yrkar bifall till den föredragna punkten.

Hans excellens herr statsministern friherre Åkerhielm: Mer än en gång tillförene har jag känt olägenheten af detta för Riksdagens förhandlingar gällande bud, som leder derhän, att en fråga, huru högviktig den än månde vara, diskuteras samtidigt i båda kamrårne. Svårigheten att fullständigt följa tvenne kamrars diskussion är ju alldeles tydlig. Detta till ursäkt för att jag icke under dagens lopp varit i tillfälle att, såsom jag skulle hafva önskat, följa öfverläggningens gång inom denna kammare. Af hvad jag dels sjelf hört och dels sport samt af den omständigheten, att jag snart måste åter infinna mig i Andra Kammaren känner jag mig manad att redan nu utbedja mig att från denna plats få i föreliggande fråga yttra några ord.

Det förslag, Kongl. Maj:t framlagt och som nu föreligger till Riksdagens behandling, har jag för min del icke tvekat att tillstyrka. Jag har trott mig böra göra det därför, att jag anser det vara af vigt, att 1891 års Riksdag må blifva i tillfälle att i ärendet besluta. Jag hoppas, att i dessa ord icke skall ligga så mycken chauvinism att någon, hvem det vara månde, skall anse sig behöfva deraf manas att uppträda. Jag häfdar åt hvarje svensk riksdagsman den rätten att få uttala: nu är det på tiden att denna fråga afgöres; jag gör det och står för hvad jag sagt.

Hvarför har jag nu behöft tillstyrka just det förslag, som frambragts och hvilket, på samma gång det i Andra Kammaren synes anses gå för vidt och möter mer än en gensaga, inom denna kammare af fackmän och framstående politici rönt klander för att uppställa blott ett minimum. Jag har gjort det därför, att jag för min del tviflar på, att det är möjligt att redan vid denna riksdag få ens ett någorlunda tillmötesgående beslut om det stora förslag, som den senaste generalskomitén utarbetat. Icke därför, att icke jag för min del gerna erkänner detta förslags fördelar, inser att den organisation det genomför är en verkligt genomförd organisation och innerligt skulle önska, att det fått framgång, utan därför, att jag icke kan ställa kraf på ett flertals ja-votum till ett sådant förslag hos representanterna för ett folk, som lefvat under välsignelsen af en mer än sjuttioårig fred. Intet exempel i historien finnes, att ett så genomgripande förslag har hos ett folk, låt vara söner af ett stormagtsfolk, efter en sådan fred kunnat drifvas igenom. Vidare har jag för min del trott, att detta »generalernas förslag», om jag så må kalla det, först efter en viss tid,

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

efter en viss följd af år in på nästa sekel skulle stärka vårt försvar, men under de närmaste åren fast hellre försvaga detsamma. Och för mig har den frågan stått tydlig och klar, att det vore af vigt att snart besluta och att genast stärka försvaret. Detta gör det nu framlagda förslaget. Derfor har jag trott mig kunna gå så långt som vännerna af indelningsverket, ifranne för allmän värnpligt och älskarne af 1883 års grundsatser kunnat enas om. Och det är på grund deraf att här ett försök gjorts att just gå så långt, ätt icke någon kunde behöfva af sitt särskilda tycke manas att bestämdt uppträda mot det tilltänkta förslaget, som jag för min del trott mig kunna tillstyrka detsamma.

Diskussionen har säkerligen så länge pågått, att för hvar och en af kammarrens ledamöter torde ligga klart, utan att jag behöfver uppställa bevis, att delta förslag icke går längre, än att man ur de tre olika synpunkterna torde kunna vara ense om att det ställer oss på ett trappsteg, från hvilket sedan skilda vägar föra. Väl kan jag vara med den siste talaren öfverens derutinnan, att det kunde vara önskligt, att man bestämdt kunde uttala sig i riktning af den ena eller andra framtida organisationen och derom gifva en tydlig fingervisning. Men jag erkänner, att jag icke förstår, huru ett sådant uttalande skall kunna vinna tillräcklig anslutning inom Riksdagen, att man derpå kunde bygga hoppet om en säker framgång åt saken, och att uttalandet således skulle ega den bärkraft man åt detsamma såsom enskild man kunde önska. Jag tror fast hellre, att det är nödvändigare och bättre, äfven om nu föreliggande fråga icke skulle af båda kamrarne bifallas, att skiljaktigheterna mellan kamrarnes meningar bli så få och så små som möjligt, så att det åt dem, som ega helsa, mod och kraft att vidare sköta dessa frågor, kan blifva förunnadt att en gång se den dag randas, då de nå sin lösning.

Till hvad jag nu sagt ber jag endast att än en gång få lägga, att enligt min tanke är det hög tid att beslut fattas och fattas snart. Det må vara möjligt, att jag i denna önskan framstår allt för liflig i känslan af att vara svensk. Men jag tager hellre ansvaret för det, än jag skulle vilja dela deras ansvar, som i motsats deremot anse, att ingen tid ännu är förfluten och att vi ännu med fullt lugn kunna se framtidens öden till mötes. Jag bär hellre ansvaret för att hafva för min del påyrkat, att svenske män måtte besluta och besluta snart, än jag skulle vilja ett enda ögonblick ställa mig i den motsatta meningens led.

Herr Kajerdt: Jag har begärt ordet, emedan jag känner, att det är den allvarligaste stunden i mitt lif, allt ifrån den dag, då jag mottog förtroendet att i min ringa mån värna om fosterlandets väl. Jag skall dock icke vara mångordig, ty ämnets höghet kräfver icke många — endast ärliga ord.

Jag vill då för det första tillkännagifva, att jag helt och hållet delar deras mening, som anse att det som i dag bortgifves är mycket,

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

ja väl för mycket, eftersom det är *allt i sitt slag*, och att det som i stället erhålles är sådant att man kan säga, såsom också är sagdt, att det för sitt ändamål är mindre än minimum; likaledes delar jag den meningen, att denna uppgörelse ingalunda är rättvis, enär både de som mottaga och de som gifva gåfvan erhålla alldeles lika utbyte — i lika form och lika grad. Men, mine herrar, man räknar icke slantarna i börser, då det gäller pengar eller lifvet, och här gäller mer än lifvet, mer än individens lif, ty det gäller hela nationens lif, både deras som gifva och deras som mottaga den omtalade gåfvan.

Jag behöfver icke för denna kammares ledamöter tala om beskaffenheten af Sveriges försvar, huruledes det är i förhållande till folk-mängden och ännu mera i förhållande till landets storlek mindre och svagare än andra staters af sekundär betydelse — ja, till och med än sådana länders, hvilka hafva en genom besvurna fördrag garanterad neutralitet; och likväl är vårt lands läge sådant, att det har till gagnar tvenne jettekolosser, hvilkas ödesdigra kollision endast är en tidsfråga. Ej heller behöfver jag för denna kammares ledamöter erinra om historiens lärdomar. — Sjelfva den elementära skolkursen har ju flera händelser att omtala, då två krigande stormagter mättat sin roflustnad på det sätt, att de delat eller underlagt sig stater, med hvilkas intressen kriget från början haft alldeles iugenting att skaffa.

Det finnes tankar, mine herrar, som man ogerna kläder i ord, ehuru man i sitt stilla sinne *måste* tänka dem. Jag skall nu tillåta mig att kläda en sådan tanke i ord, därför att stundens vigt kräfver full upprigtighet. Det ginge väl an, om det svenska nationallynnet vore så beskaffadt, att det med jennmod och undergifvenhet komme att bära det ok, som sorglös okunnighet, för att icke säga något värre, kan komma att draga öfver detsamma. Men så är icke fallet. Ännu i dag gälla den gamle kung Göstas ord: »svensken är styfsint»; och att vara styfsint kan i viss mån kallas en heder och en lycka för den frie mannen, för slafven är och förblir det en nesa och en olycka: han smides i jern eller knutas till döds.

Vår tids svenskar göra sig mycken möda att i ljuset framdraga och med fester och ärestoder hedra förfädrens bedrifter. Detta är godt; bättre vore dock att vi gjorde oss mera möda att likna dessa förfäder i deras dygder; och allra bäst, om vi handlade så, att våra efterkommande en gång ville hedra vårt minne.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till föreliggande betänkan-den, med så stark anslutning till den förste reservantens åsigt, som enligt grundlagen låter förena sig med det helas framgång.

Herr Falk, Helmer: Då 1873 års Riksdag beslöt aflåtande af den underdåniga, för hela landet skickelsedigra skrifvelse, som fått namn af »kompromissen», förestälde sig säkerligen de fleste af dem, som deltog i detta beslut, att genom denna skrifvelse en säker grundval vore lagd för ernående af en betryggande arméorganisation, samt

att på samma gång ett uppslag vore gifvet till lösning af en stor och länge omtvistad ekonomisk fråga, och att landet följaktligen skulle gå till mötes en tid af lugn och lycka under yttre trygghet, inre frid och endrägt. Röster saknades visserligen icke, som varnade mot en sådan optimistisk uppfattning, och synnerligast i denna kammare voro dessa röster icke blott tungt vägande utan äfven talrika, ty, såsom bekant, fattades beslutet derstädes blott med tre röstes öfvervigt. Den behandling, som det till 1875 års riksdag ingifna, på kompromissens grund uppgjorda arméorganisationsförslag hos riksdagen rönste, visade emellertid snart att riksdagen var föga villig att infria det löfte, som genom kompromissen måste anses gifvet. Härordningsförslagets öde vid 1878 års riksdag torde ytterligare hafva bidragit att skingra 1873 års illusioner, och om någonting ännu återstod af dessa illusioner efter 1883 års riksdag, så var det 1885 års riksdag förbehållet att fullständigt skingra äfven dessa.

Hvar och en, som känner kompromissens ursprung och dess historia och som gjort sig mödan att forska i skrifvelsens text, måste erkänna och finna, att kompromissen såsom sitt förnämsta mål uppställde *en betryggande härorganisation på grundvalen af allmän värnpligt*. Endast under förutsättning af en sådan och endast såsom följd af en sådan framhöll den, att rustnings- och roteringsbesvären borde efter hand upphöra, och det var ju en gifven sak, att så måste ske, emedan en arméorganisation på den allmänna värnpligtens grund ju förutsätter *indelningsverkets upphäfvande*, och i samband med rust- och roteringsbesvärens upphörande borde äfven grundskatterna, d. v. s. räntan och tionden, småningom afskrifvas.

Vid 1885 års riksdag framträdde emellertid kompromissen i en ny drägt och med fullständig omkastning af ordningen frågorna emellan. Den nyuppfunna läran om de s. k. »sekelgamla orättvisorna» proklamerades nu nästan som en dogm af oomtvistlig ofelbarhet; grundskatternas afskrifning trädde fullständigt i förgrunden, och fosterlandets försvar fick nöja sig med de knappa smulor, som föllo från grundskatteafskrifningens under millionerna svigtande bord.

Det förslag, som nu föreligger, är ett fullföljande af den väg, som af 1885 års riksdag beträddes, och vi stå omsider vid kompromissens slutakt. Steget är nemligen å ena sidan fullt uttaget; det är förslaget en fullständig aflyftning af grundskatterna och indelningsverkets börda. Men jag måste från min ståndpunkt, och det må ingen förundra sig öfver, beklaga, att icke äfven å andra sidan steget är uttaget något längre än nu skett, och i sammanhang med grundskatternas fullständiga aflyftande ett åtminstone något så när fullständigt organisationsförslag framlagts. Ty, mine herrar, på samma gång man å eua sidan nått gränsen för hvad som staten har rätt att efterskänka och gifva, kan det befaras, att man å andra sidan, genom de nu föreslagna åtgärderna, äfven nått gränsen för hvad försvaret har att vänta.

Under sådana förhållanden tränger sig ovilkorligen den frågan

Ändringar
värnpligtss-
lagen.
(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

fram: innebär den utveckling af försvarsväsendet, som nu ifrågasättes, verkligen en sådan lösning af försvarsfrågan, att nationen kan se framtiden an med lugn och tillförsigt under berättigade förhoppningar att kunna afvärja våldet, i fall sådant skulle hota, och äro de föreslagna åtgärderna ur militärisk synpunkt verkligen värda de stora uppoffringar, som de kräfva? Det är en allvarsam fråga och den har, allt sedan det kongl. förslaget för Riksdagen framlades, med förfärande styrka tyngt på mitt sinne, och detta icke blott under dagens sorl utan jemväl under nattens tysta timmar, och jag förmodar, att hvar och en som skall i ärendet besluta och känner det oerhörda ansvar, som dermed är förenadt, äfven har nödgats göra sig denna fråga. Huru skall nu denna fråga besvaras?

Jag tror det är min pligt i denna stund i min dubbla egenskap af representant och militär att öppet och oförställt gifva till känna, att, enligt min åsigt, måste frågan *nekande* besvaras. Jag underkänner på intet vis den stora betydelsen af den föreslagna tillökningen i värnpligtsklassernas antal, men detta är blott en godtgörelse för 1885 års riksdags stora sammanjemknings- och afprutningssynd, då den afprutade sex af de sju årsklasser, Kongl. Maj:t hade begärt. Det är dessa sex klasser, som nu åter äro i fråga att uppställas. Jag underskattar på intet vis den stora vigten af en till 90 dagar utsträckt öfningstid; men jag måste, i likhet med en reservant inom utskottet, anse, att denna åtgärd förlorar en stor del af sitt värde genom bristen på tillräckligt befäl för att fullt tillgodogöra denna utsträckt öfningstid.

Jag förnekar ej heller vigten af de anordningar, som äro åsyftade för Norrlands försvar. Men med allt detta är blott *ett steg* taget, och alla de öfriga steg, som enligt min tanke erfordrats för att göra försvaret effektivt, äro underlåtna.

Hvad är under sådana förhållanden att göra? Tydligen föreligga blott två alternativ. Antingen att förkasta förslaget men dermed ock fränsäga sig möjligheten att under denna riksdag vinna åtminstone *något* för försvaret, eller ock antaga förslaget, underkasta sig de oerhörda offer det kräfer och lemna åt framtiden att afhjelpa bristerna. Om jag nu, i likhet med en högt ärad reservant inom statsutskottet, och i trots af de stora betänkligheter, hvilka jag med honom till fullo delar, likväl, under trycket af den fordran som inom landets alla delar med nästan för hvarje dag ökad styrka framträder att åtminstone *något* måste redan nu för försvaret göras, ansluter mig till det sistnämnda alternativet, finner jag häruti ett stöd äfven i den visserligen ej alldeles oberättigade farhågan att de uppoffringar, som nu ifrågasättas, en annan gång må hända skulle fordras utan att vara åtföljda af ens *de* erbjudanden till försvarets fromma, som nu äro i fråga. Härmed har jag antydt min ståndpunkt i hufvudfrågan.

Jag vill nu tillåta mig att, i likhet med de öfrige talare, hvilka uppträdt, yttra några ord med anledning af de betänkanterna bifogade reservationerna

Beträffande den reservation, som afgifvits af herr Casparsson vid statsutskottets utlåtande, så hafva redan flere talare erkänt dess vigt. Herr Casparsson fäster sig i främsta rummet vid nödvändigheten att öka befälet. Han säger nemligen, att »otillräckligheten af den nuvarande befälstillgången är en af försvarsväsendets största brister och en af dem, som i främsta rummet måste afhjelpas». Jag kan icke neka, att jag måste i viss mån instämma med honom. Ty enligt min tanke är befälets ökande ett vilkor för att af de åtgärder för försvarets stärkande, som i den kongl. propositionen äro ifrågasatta, kunna draga full nytta. Jag tror, att denna uppfattning eger stöd hos alla de komitéer, som varit tillsatta för uppgörande eller granskande af förslag till försvarsväsendets förbättrande, ty i alla dessa förslag ingår ett väsentligt ökande af befälets antal som ett mycket viktigt element.

Jag vill i detta afseende blott erinra om att i 1875 års förslag, detta kompromissens förstfödde, föreslogs, att det nu befintliga befälet skulle ökas med 13 öfverstar, 67 öfverstelöjtnanter och majorer, 242 kaptener och ryttmästare, 592 subalternofficerare, 2,398 underofficerare samt 4,802 korpraler och vice korpraler; 1878 års förslag, som står på samma grund som det nyssnämnda, ifrågasatte precis samma tillökning; 1883 års förslag ifrågasatte en ökning af 8 öfverstar, 95 öfverstelöjtnanter och majorer, 161 kaptener och ryttmästare, 213 subalternofficerare, 2,046 underofficerare samt 4,100 korpraler och vice korpraler; den s. k. generalskomiténs förslag, som äfven kallas 1891 års förslag, ifrågasätter utöfver det närvarande antalet 10 öfverstar, 40 öfverstelöjtnanter och majorer, 119 kaptener och ryttmästare, 235 subalternofficerare, 105 underofficerare samt 2,073 korpraler och vice korpraler. Går man tillbaka ännu längre, till tiden före kompromissen d. v. s. till 1871 års förslag, så finner man, att då ifrågasattes en tillökning så stor, att befälet på de indelta regementena skulle uppgå hvad *kompanistaten* beträffar till 40 officerare och 40 underofficerare, hvarjemte korpralernas och vice korpralernas antal skulle *tredubblas*, så att de nuvarande 6 korpralerna och 6 vice korpralerna på hvarje kompani skulle ökas till 18 korpraler och 18 vice korpraler. Jag behöfver väl knappast påpeka den ofantliga vigten af detta förslag icke blott för öfningarna i fred utan äfven för den tillgång, som i krigstid vunnas genom uppflyttning. Men, mine herrar, icke blott under fred är ett tillräckligt befäl af vigt, utan ännu mera, då fredsöfningarnas halt skall pröfvas af krigets allvar. Alla tiders krigshistoria och icke minst den sista vittna om den oerhörda afgang, som under krigets första skede inträffar bland befälet; och ju mindre öfningstiden varit, desto större är afgangen, ty desto mera blottställer befälet sig sjelf, då det har att föra de mindre öfvade skarorna i striden. Huru skulle det vid sådant förhållande gå, om befälet redan från början var otillräckligt? Herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet har i sitt anförande visserligen framhållit vigten

*Ändringar i
värnplikts-
lagen.*
(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

af att befälet ökades, men han har trots detta vara mindre nödvändigt än att öka de värnpligtiges öfningstid. Det är visserligen svårt att säga hvilketdera som är nödvändigast; men jag vågar nästan ansluta mig till den åsigten, att befälet är ändå nödvändigare. Jag går till och med så långt, att jag tror det vara möjligare att med blott 42 dagars öfningstid för beväringen och ett fullt tillräckligt och kunnigt befäl uträtta något än med 90 dagars öfning och ett otillräckligt befäl.

Jag har tillåtit mig vara någon smula vidlyftig, ty jag anser att det vore af synnerlig vigt, att hvarken nationen eller representationen gör sig några illusioner rörande möjligheten af ett försvar utan tillräckligt befäl.

Men det är icke nog med det *fast* anställda befälet, utan det måste äfven finnas *reservbefäl*, hvarpå också reservanten fäster uppmärksamheten. Knappast något land har trots sig kunna komma ut med endast fast befäl, ty det blefve för dyrt. Den s. k. generalskomitén, som, enligt hvad jag nyss anført, föreslagit befälets ökande med ej mindre än 119 kaptener och ryttmästare, 235 subalternofficerare, 105 underofficerare och 2,073 korpraler och vice korpraler, säger likväl, att den anser denna tillgång vara väl knapp och endast kunna ifrågasättas genom att i största möjliga utsträckning använda de värnpligtige såsom reservbefäl, och den säger vidare, att den tror detta skall kunna ske med en till 10¹/₂ månader utsträckt öfningstid. Jag är, för min del, icke alldeles ense med generalskomitén deruti, att man af 21 à 22 års ynglingar med 10¹/₂ månaders öfningstid skall kunna bilda reservbefäl — detta kan jag dock lemna å sido, ty den frågan föreligger icke nu — men säkert är, att icke går det med en till 90 dagar utsträckt öfningstid. Lyckligtvis hafva vi emellertid en utväg till bildande af reservbefäl. Denna kammare känner otvifvelaktigt väl till *volontärinstitutionen*, en institution, som alltid af denna kammare med mycken välvilja omfattats. Jag vill således blott nämna, att på hvarje indelt kompani finnas 7 nummer anslagna till volontärer. Dessa kommenderas i regeln till underbefälsskolan på Karlsborg — jag talar naturligtvis om infanteriet — och efter ett eller två års kurs der utgöra de en källa, hvarifrån underofficerscorpsets rekryteras. Jag behöfver icke påpeka den ofantligt välgörande inverkan på rekryteringen af underofficersgraden, som volontärinstitutionen utöfvat, men jag tror icke, att man af densamma dragit all den nytta, som deraf kunnat hemtas.

Då det nemligen finnes ett så stort antal volontärer, och man knappt kan antaga, att mer än *en* underofficer går undan hvarje år, faller det af sig sjelf, att en mycket stor del af dessa volontärer icke kan uppnå underofficersgraden, och detta så mycket mer, som de obefordrade måste lemna tjensten vid 26 års ålder och de till korpral eller vice korpral befordrade vid 32 års ålder. Ett jemförelsevis mycket ringa antal stannar sålunda kvar och kommer regementet till godo. Genom de kunskaper, som i volontärskolorna meddelas, blifva

volontärerna mycket användbara för de civila yrkena och de hafva temligen lätt att förskaffa sig anställning, men för arméu gå de allra flesta förlorade. Enligt min erfarenhet stanna endast 5 à 6 procent af dem kvar inom armén. Nu säger man visserligen, att enligt 34 § värnpligtslagen kvarstå de i första uppådet och finnas vid mobilisering att tillgå. Detta är sant, men de kvarstå blott intill 32 års ålder, och då de dessutom vid en mobilisering inkallas under fanorna på grund af en undantagslagstiftning, som måste förefalla dem obillig, och hvars påbud de må hända skulle känna sig benägna att undandraga sig, torde ifrågavarande bestämmelse icke vara så synnerligen mycket värd. Emellertid kvarstå volontärerna i allmänhet gerna i tjensten och lemna den blott motvilligt, då åldersgränsen för deras kvarstannande är uppnådd. Om man använde denna volontärernas benägenhet att kvarstå i tjensten på det sätt, att man befordrade dem till reservunderofficerare, är jag öfvertygad om, att största delen af dem skulle med glädje emottaga en sådan anställning, naturligtvis med vilkor att staten lemnade dem någon ersättning. Om man sålunda ur volontärinstitutionen rekryterade reservunderbefälet och ersatte afgången med nya volontärer, skulle båda institutionerna deraf hemta stort gagn. Detta i fråga om *underofficerare* och *korpraler*.

Hvad *reserv-officerare* beträffar, möta större svårigheter för erhållande af sådana; känt är emellertid att tilloppet af officers-aspiranter är mycket stort, ja, så stort att ett af regementschefens största bekymmer och ett bland dem, som vållar honom ständiga obehag, är att nödgas afvisa ganska många officersaspiranter, hvilka han gerna skulle velat mottaga, i fall plats finnes för dem. Detta förhållande har gifvit anledning till en allmän klagan, och denna klagan har till och med fått sitt uttryck i en motion, som denna riksdag afgifvits i Andra Kammaren. Min tanke är emellertid att, om volontärskolorna utvidgades, så att ett större antal officersaspiranter der kunde mottagas, och om regementscheferna bemyndigades antaga ett större antal officersaspiranter än nu är möjligt, och om efter kursens slut en examen anställdes och de skickligaste blefve admitterade till krigsskolan och för de återstående anordnades en reservofficerskurs, skulle rätt många af dessa ynglingar stanna kvar såsom reserv-officerare, naturligtvis under förutsättning af möjligheten till befordran och af ett litet tillskott från statens sida. Man skulle således, genom anlitande af den nuvarande volontärinstitutionen, kunna lösa reservbefälsfrågan.

Bland de många anmärkningar, som framstälts mot den indelta stammen, är dess höga ålder, dess brist på reserv och otillräckligheten af dess öfningar. I tredje och fjerde punkterna af sitt förslag har reservanten angifvit ett sätt, som enligt min uppfattning skulle afhjälpa de flesta af dessa brister. Min öfvertygelse är, att genom tilläropning af reservantens förslag alla befogade anmärkningar mot indelta stam-manskapet skulle vara undanröjda. Jag vill emellertid ej

Ändringar i värnpligtslagen.

(Forts.)

Ändringar i värnpligtslagen. taga kammarens tid i anspråk genom att i detalj angifva mina skäl derför.

(Forts.)

Jag har redan angifvit min ståndpunkt i hufvudfrågan, och, då jag är af den öfvertygelse, att herr Casparssons reservation innehåller många tänkvärda synpunkter, skulle jag för min del anse önskligt, om Första Kammaren ville ansluta sig till densamma. Jag tror, lika med föregående talare, att en sådan anslutning skulle för regeringen utgöra ett stöd och en utgångspunkt för fortsatt arbete på försvarsfrågan för att fylla de luckor och utjemna de missförhållanden, som, äfven om det föreliggande förslaget blifver antaget, i rikt mått qvarstå.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Då den siste talaren har upptagit den reservation till statsutskottets betänkande, om hvilken jag, då jag förra gången hade ordet, hade ämnat att yttra mig något mera än hvad jag då kom att göra, anhåller jag att i någon mån få supplera mitt anförande; och skall jag söka att hålla mig till den siste talarens tankegång.

Den uttryckta önskan var, att steget borde hafva tagits fullt ut på den militära sidan, lika väl som på skattesidan — om jag så får uttrycka mig — och att sålunda förslag borde hafva väckts om en fullständig arméorganisation. Talaren sökte jemväl belysa, hurusom de föreslagna åtgärderna icke innebure en fullständig organisation. Naturligtvis har jag aldrig ifrågasatt att de så göra. Det har framställts det ena förslaget efter det andra om en fullständig organisation. I veten alla, mine herrar, deras öde. Man kan mycket väl vara med om att framställa och tillstyrka förslag om en fullständig organisation, men, såsom jag förut nämnt, det bästa är, om man kan få något resultat.

Om man genomläser de olika reservationerna till de respektive utskottsbetänkandena, skall man finna, att man kan uppdelade dem i två grupper. Den ena tycker, att det är för litet begärdt, den andra tycker, att det är för mycket. Hvarpå strandar hela förslaget? Jo förmodligen på att man tycker att det är för mycket begärdt. Derpå får det gerna stranda. Men skola icke dessa olika sträfvande reservationer möjligen kunna antyda att Kongl. Maj:t sökt att finna den väg, på hvilken det skulle vara möjligt för tillfället att lösa frågan? För mig ställer sig i politiken hvad som kan vinnas något högre, än det som icke kan vinnas. Här är ej fråga om en fullständig organisation. Man har framhållit generalskomiténs förslag. I detsamma instämmer jag fullkomligt och har ingenting deremot att anmärka. Dock var det några detaljer, som framhölls, och jag kan icke underlåta att taga upp dem, ehuru jag en gång förut yttrat mig derom. Hvilket är det bästa, ett ökadt befäl med 42 dagars öfningstid eller samma befäl, vi nu hafva, med 90 dagars öfningstid? Jag vill taga ett exempel ur den senaste krigshistorien. Hurudant befäl egde bulgarerna? Jo, hufvudsakligen ryskt. Bulgarerna sjelfva innehade de mer under-

ordnade befattningarna. De hade dock en väl öfivad beväring. Vid krigets utbrott gingo de högre officerarne hem till sitt land, och alla de yngre fingo rycka upp. Och seger vans. Der ser man hvad ett fåtaligt befäl kan uträtta, om det har goda trupper. Ett godt befäl får icke öfverskattas, när det är fråga om att väga de två olika nödvändigheterna.

Jag skall be att få något komplettera hvad jag förut yttrat. I reservationerna är på flera ställen framhållet, att dessa norrländska infanteriregementen skulle blifva mycket kleua, enär de icke skulle ega ens den stam, som de södra regementena hafva. Jag har förut nämmt, att de nuvarande södra regementena icke hafva större öfningstid än 96 dagar. Dessa Norrlands-regementen skulle, i fall organisationen ginge igenom, få en medelöfningstid af 112 dagar, tack vare beväringens 90. De blifva sålunda i det hänseendet 20 procent bättre än de södra regementena nu äro.

I afseende på den s. k. ringa vinst försvaret skulle få, i fall detta förslag nu skulle genomföras, vill jag nämna, att dessa 124 officerare, 163 underofficerare, dessa 816 man och 400 stambästar jemte de 90 dagarne, allt tillsammans gör en ökning af den ordinarie budgeten om tre och en half million. Jag tror icke att vi äro vana här i Sverige vid sådana steg i militäriskt hänseende. Steget är icke litet. Det är visserligen icke fullt, men det har icke varit fråga om att nu framlägga någon fullständig organisation. Nu har icke varit fråga om annat än att söka få *något* igenom. Man kan visserligen säga: »förslaget går icke igenom, det gör det icke». Må vara, det har dock varit ett ärligt försök.

Frågan är nu: hvad kan vinnas, om detta förslag faller? Jag hoppas att Kongl. Maj:t nästa år kommer fram med generalskomiténs förslag. Går det icke igenom, hoppas jag att Kongl. Maj:t år 1893 kommer fram med detsamma. Jag hoppas att Kongl. Maj:t år 1894 kommer fram med detsamma etc., men nog skall Andra Kammaren ändra sig bra mycket, om den då tager $12\frac{1}{2}$ månader.

Så frågas: huru lång tid hafva vi på oss? När få vi lof att börja? Det är det egendomliga med denna kompromissfråga, för hvilken jag för öfrigt icke är särskildt benägen, att man måste böja sig för det beslut, som är fattadt 1885. Det egendomliga är, att det är de personer, det parti eller den ståndpunkt, som förut varit aldeles emot allt slags kompromiss och sagt: »det får ej kompromissas, hvar fråga må vara för sig», som nu säga att det skall kompromissas. Vi skola köpa allt i hop. De säga: vi skola icke sälja allt hvad vi hafva för att betala detta. Men skall man vara med på en kompromiss, skall det vara på en som lyckas. Rolerna förändras genom omständigheterna så, att de som icke ville vara med om något, de säga nu: kompromissen, det är allt; vi kunna icke släppa vår köpkraft, grundskatterna, utan att få något i gengäld.

Slutligen sades, att detta förslag är en följd af 1885 års beslut.

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ändringar i
värnpliktss-
lagen.
(Forts.)

Ja, det är det naturligtvis. Men detta 1885 års beslut måste Riksdagen stå för. En individ kan säga: detta tycker jag icke om, jag vill hafva på annat sätt. Men Riksdagen måste stå för sina beslut. Och detta förslag är ett resultat af 1885 års beslut, och jag vågar påstå, att det är en icke obetydlig förbättring. Jag tror att det låter försvara sig. Jag har endast velat nämna detta och lemna denna upplysning angående de norrländska bataljonernas effektivitet.

Herr Gahn: Jag har icke begärt ordet, därför att jag tror att hvad jag kommer att yttra skall inverka på någons beslut i frågan, men jag har ansett mig böra göra det, då jag förut uttalat min åsigt om det förhatliga och orättvisa i detta köpsläende i afseende å försvarsfrågan och grundskattefrågan. Man köper från relativt förmögna samhällsklasser medgifvande att lägga en tunga, en börda på de mindre bemedlades, de svagares skuldror. Jag kan icke förlika mig härmed. Jag tror icke, att dessa mindre bemedlade eljest skulle med synnerlig motvilja utsätta sig för dessa ökade beväringsofvingar, men när de finna, att de måste göra det för att bereda fördel åt andra samhällsklasser, tror jag att de skola göra det med stark ovilja. — Jag kan erkänna att det kan ligga ett berättigande uti, att rust- och rotehållarne få någon lindring. Alla veta nemligen att, i mån som försvaret utvecklas, soldatens tid måste tagas längre i anspråk och att det följaktligen med tiden blifver allt dyrare att lega och aflöna honom. Deri kan finnas ett skäl till att successivt, i mån som denna tunga för rust- och rotehållarne stiger, gifva dem någon lindring och återföra deras tunga till hvad den primärt ansågs vara. Men att något berättigande finnes för de hemman, som från uråldriga tider haft sig pålagda en grundskatt, att få denna afskrifven, kan jag icke på något sätt inse. Det förhåller sig dessutom så med dessa grundskatter, sedan de blifvit omförda i penningar, att de till följd af penningvärdets fall och egendomarnes förbättring måste år från år blifva allt mindre betungande för dem, som nu utgöra desamma. Förhållandet är således alldeles motsatt det vid rustnings- och roteringstungan.

Att Kongl. Maj:t sammanfört frågan om försvarets stärkande med ett medgifvande af dessa oneras afskrifning är hufvudskalet, hvarför jag icke kan bifalla någon af propositionerna, så gerna jag än skulle vilja vara med om en utvidgad värnplikt. Det har visserligen spridt sig den åsigten, att om man nu icke tager detta förslag, man får grundskatterna afskrifna i alla fall. Jag tror icke detta. Jag tror icke att vi skola få en regering, som medgifver grundskatternas afskrifning för intet. Jag tror ej heller, att opinionen inom landet skall länge tåla denna egenyttiga uppfattning. Om man fortfarande ser, att inom riksdagen finnes en sådan ensidig uppfattning om de enskilda fördelarne, att de sättas framom landets intressen, tror jag, att det blir nödvändigt att man arbetar på en reform af riksdagen och söker minska antalet af dem, som nu endast se på egen fördel. Det finnes en sam-

hällsklass, som visserligen för närvarande icke har något inflytande på dessa ensidiga jordegareintressen, men som tränger sig fram allt mer och mer. Jag misströstar icke om, att, i fall man ser tiden an, man slutligen skall komma till ett bättre resultat. Detta är för mig förnämsta anledningen, hvarför jag nu ber att få yrka afslag.

Ändringar i
värnpligtis-
lagen.
(Forts.)

Herr Borg: Jag kan i allt väsentligt instämma med herrar Adelsköld och Tamm. Det är dock ett moment, som, såvidt jag hört, icke framhållits under diskussionen; och vill jag nu taga mig friheten att i allra största korthet påpeka detsamma. Det rör de samhällsklasser, som äro litet eller intet representerade i vår riksdag. Hvad jag tänker i denna sak, kan jag sammanföra i ett par yttranden af en af reservanterna till lagutskottets betänkande. Han säger, att afskrifningen och värnpligten bero på en öfverenskommelse, som är uppgjord mellan två klasser. »Men i denna fråga», yttrar han, »finnes äfven en tredje part, hvilken icke blifvit tillfrågad och hvars intressen i samhällsfridens namn icke torde böra förbises. Jag menar de orepresenterade folkklasserna, de obemedlade mas-sorna, de från riksdagen uteslutna tre fjerdedelarne af Sveriges myndige män.

Granskar man närmare ofvan nämnda öfverenskommelses beskaffenhet, så finner man, att det förnämligast blir *dessa* klasser, som få bekosta dess genomförande. På *dem*, som mer än andra för sin utkomst äro beroende af sitt dagliga arbete, kommer öfningarnas utsträckning, äfven om beväringens aflöning förhöjdes, i främsta rummet att trycka. På *dem* kommer i synnerhet tungan af de ökade skatter, som äro behöfliga för verkställande af afskrifningen och de stegrade försvarskostnaderna, att falla. Redan förut orättvist tryckta af en skattebörd, som, utom personliga skatter, förnämligast består af dem särskildt drabbande förbrukningsskatter, till hvilka på senare tider äfven kommit lifsmedelstullarne, hotas de icke allenast af de sistnämndas bibehållande, utan äfven af nya förbrukningsskatters tillkomst».

På dessa skäl, tillika med dem, som af herrar Tamm och Adelsköld blifvit anförda, anhåller jag vördsamt att få yrka afslag å såväl förevarande betänkande som å alla dem, hvilka stå i samband med detta.

Herr Treffenberg: Jag är icke någon vän af den öppna voteringen, men om jag någonsin skulle kunna gilla densamma, så vore det i frågor af denna beskaffenhet. Detta oakadt hade jag må hända kommit att iakttaga tystnad i denna fråga, så vidt icke här för en liten stund sedan fälts ett yttrande, hvilket redan delvis, men icke tillräckligt, blifvit bemött. Jag skall återkomma dertill senare och ber nu att i största korthet få angifva min ställning till föreliggande fråga. Det sker kortast och enklast genom

Ändringar i värnplütslagen. min anhållan att få till protokollet anteckna ett par *noter* till herr Tamms reservation.

(Forts.)

Den ena af dem innefattas i generalitetets »förslag till grunder för ny härordning», hvarest på sid. 28 läses följande: »Lika nödvändigt som det är att de af landets söner, hvilka skola möta en väl utbildad fiendtlig armé, sjelfve under fred erhålla nödig utbildning, lika viktigt är det ock, att alla de truppdelar af större eller mindre styrka, som ingå i hären, ställas under ledning af kunnigt, tjenstevant och tillräckligt talrikt befäl». — I hören, mine herrar, att generalerna säga: lika nödvändigt som det är att hafva en tillbörligen öfivad värnpliktig armé, *lika viktigt* är det att hafva tillgång till ett dugligt befäl. Huruledes detta sista kraf är fylldt genom det kongl. förslaget veta vi alla.

Den andra noten, som jag skall be att få dagens protokoll bifogad, återfinnes i kammarens diskussionsprotokoll för den 15 april 1885. Då höjdes en stämman från det folk, som bygger och bor i skogar, på berg och i dalom; och det torde må hända icke skada, att vid detta tillfälle ett eko af densamma höres. Denna stämman lyder så: »Under sådana förhållanden kan jag för min del omöjligen gå in på, att ersättning skall lemnas egarne af en viss klass af jord för att de skola lemna sitt bifall till detta förslag. Jag är sjelf egare af sådan jord, som rust- och rotehållare. i en stor skala, men kan icke draga öfver mig den skammen, att mina arbetare skola kunna säga till mig: 'ni har pålagt oss denna tunga under det att ni voterat en fördel till eder sjelf'».

Mine herrar, jag är icke kallad att ransaka hjertan och njurar, och jag har icke den fräckheten att tillåta mig döma öfver några härvarande röstegares motiv, men om jag, den lille kronoskatteresthållaren vid ett afsutet regemente, tillåter mig att upplysa kammaren om, att jag, i händelse det kongl. förslaget blefve antaget, skulle stryka i min ficka en kapitalvinst af kanske omkring 8- å 10,000 kronor — jag har icke så noga räknat efter — så har jag rätt att uppmana eder, herrar store rust- och rotehållare, herrar jorddrottningar inom denna kammare, att räkna ut den kapitalvinst, I, mine herrar, skullen göra på ett bifall till detta förslag. Och gören I det icke sjelfve, kunnen I vara öfvertygade om, att dagen efter det detta förslag blefve af Riksdagen antaget, skulle »Dagens Nyheter» draga försorg om att för hela publiken presentera edra debetsedlar.

Jag hade lyckligtvis icke någon andel i 1885 års beslut, ty jag var icke med då. Jag anser mig följaktligen hafva full handlingsfrihet i denna fråga och anser mig ingalunda bunden af någon föregående Riksdags beslut. Jag anser, att jag, liksom I alle, mine herrar, har full frihet att besluta icke blott *quo modo*, såsom finansministern ville, utan äfven *num* eller *an*, icke blott i hvilken ordning grundskatterna skola afskrifvas, utan äfven *om* de öfver hufvud taget skola afskrifvas.

För min del får jag då säga, att jag tror att denna kammare skulle väl fylla sin uppgift såsom ett öfverhus, om den genom ett afslag å samtliga regeringsförslagen gäfvé tydligt till känna både för denna och alla kommande regeringar liksom för medkammaren och hela Sveriges folk, att kompromissernas väg, hvilken till landets olycka eu gång beträddes, nu och för all tid måste öfvergifvas, och att icke ett öre af grundskatterna eller indelningsverket skall afskrifvas, innan statsmagtarna förenat sig om ett i allo betryggande försvar.

Det yttrande, som, enligt hvad jag antydde i början af mitt anförande, egentligen uppkallat mig, fäldes af herr *Björnstjerna*, då han framhöll möjligheten deraf att, om vi icke nu passade på och togo det lilla vederlag, vi kunde få, grundskatterna och indelningsverket skulle tagas från oss för intet. Den näst föregående talaren har uttalat den mening — som jag delar — att detta väl icke är så alldeles säkert. Får man ytterligare litet tid på sig — ehuru vi nog redan haft tillräcklig tid sedan 1867, då kamrarne i sin bekanta skrifvelse förklarade, att de icke kunde med lugn hängifva sig åt arbetet för landets inre fredliga utveckling, innan de visste att de hade ett fullt betryggande försvar — och om efter hand opinionen i frågan hos åtskilliga samhällsklasser hinrer att ytterligare utbilda sig, så antager jag att det icke torde vara så säkert, att denna första kammare skulle få en sådan sammansättning, som erfordrades för att man så *sans phrase* skulle taga bort grundskatterna och indelningsverket. Nej, mine herrar, detta sker icke utan Första Kammarens bifall. Det är icke nog med medkammarens och regeringens bifall. Första Kammarens veto är tillräckligt för att omöjliggöra sådant. Men *om* en gång Första Kammaren sammansättes så, att ett sådant ödesdigert beslut kan fattas, ja, mine herrar, kommer den dagen, då är det tecken till, att orsaken till vårt nationella förfall ligger djupare, än att sjukdomen skulle kunna häfvas derigenom, att landet tillföres det lilla minimum af ökad försvarskraft, som här erbjudes oss — det var en talare, som sade, att om det funnes ett ändå starkare superlativ, skulle han använda det. Under sådana förhållanden, och då vi icke behöfva gå långt för att erinra oss, hvad *fasthet* i politiska ting betyder — ty det kunna vi lära både af det stora Tyskland och det lilla Danmark — tror jag för min del, att det nog kan vara skäl att en gång, den första, slå in på denna väg. Jag röstar afslag å samtliga propositionerna.

Herr von Sydow: Jag skulle icke behöft begära ordet, då så många af denna kammares framstående krafter här hafva begagnat detsamma. Men då jag icke kan taga på mitt ansvar att i denna för vårt land så viktiga fråga tåga stilla, har jag tillåtit mig att, oaktadt jag måste räkna mig till de minsta krafterna inom denna kammare, begära ordet.

Ändringar i
värnpligtss-
lagen.
(Forts.)

Frågan om förbättrande af vårt försvarsväsende har redan i flera decennier stått på dagordningen, men alltid blifvit undanskjuten. Ehuru utvecklingen af våra resurser, det måste medgifvas, varit storartad, har likväl vårt försvarsväsende fått stå tillbaka på ett allt för bedröfligt sätt. Man har nemligen alltid ryggat tillbaka för de uppoffringar, som erfordras för att komma till ett godt resultat i denna fråga. Men jag frågar eder, mine herrar, kan ett godt ändamål, vare sig på det andliga eller materiella området, vinnas utan strid och uppoffring? Jag tror det icke. I denna strid, och det är en strid, för fosterlandets väl och ve ställer jag mig i den grupp, som följer den fana, på hvilken med stora bokstäfver står inristadt: Uppoffring för fäderneslandets sjelfständighet och för vår af *Sveriges rikets lag* bundna frihet. Jag skall därför gerna förena mig med dem, som äro villiga till ett offer på fäderneslandets altare, för att vinna *något* i denna sak, äfven om man icke kan vinna så mycket, som man med skäl kunde önska eller fordra. Men innan jag skrider till detta medgifvande, måste jag förklara, att jag icke afstår en enda dag från de 90, som här äro föreslagna såsom minimum, för att vårt fosterlands värnpligtige på ett rimligt och tillbörligt sätt må blifva öfvade att upptaga striden, då så erfordras. Blir detta beslutadt, är jag, för min del, villig att följa Kongl. Maj:ts förslag och offra delar af grundskatterna, ja, till och med, såsom i en annan motion föreslås, något för högre dagafföning åt de värnpligtige. Jag är dertill beredd, men jag fordrar, att dessa 90 dagars öfning skola beslutas, innan någon offervillighet kan komma i fråga.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag i den föredragna punkten.

Herr Claëson: Lagutskottet har hemställt om bifall till de af Kongl. Maj:t föreslagna ändringarna i värnpligtsslagen under förutsättning, att Riksdagen i åtskilliga andra frågor fattar beslut, som godkännas af Kongl. Maj:t. Bland dessa förutsättningar är äfven bifall till Kongl. Maj:ts propositioner om afskrifning af de återstående 70 % af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbördan. Med afseende på hvad jag vid flera föregående tillfällen och senast denna riksdag, innan de kongl. propositionerna framlades, yttrat rörande min ställning till dessa frågor, torde det tarfva en förklaring, huru jag med sådana förutsättningar kan biträda lagutskottets förslag.

Jag står fortfarande på den grund, att jag icke erkänner, att anspråken på afskrifning af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbördan äro byggda på rättvisans kraf. Jag är tillika öfvertygad, att flertalet af skattejordsegarne samt rust- och rotehållarne icke äro i den betryckta ställning, att billighetsskäl fordra ett sådant afskrifvande. Men om vi verkligen älska vårt fosterland på allvar, och om vi älska våra nationella och sociala anordningar, åtminstone i hufvudsak, måste det framstå för oss såsom viktigare än allt annat att värna om vår

nationella sjelfständighet. Äro vi då, såsom vi måste vara, öfvertygade, att det är ganska illa bestäldt med vårt försvarsväsende för närvarande och kanske mest med det personliga försvaret, synes mig deraf följa, att vi, för vinnande af ett betryggande försvar, måste göra de uppoffringar, som omständigheterna kräfva. Vi kunna då ej heller undgå att inse, att, med vår nuvarande representation, det personliga försvaret icke kan anmärkningsvärdt förbättras utan efterskänkande af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären. Det var denna min åsigt om vigten af att värna vår nationella sjelfständighet, som gjorde, att jag år 1885 kunde biträda Kongl. Maj:ts förslag om afskrifning af 30 procent af grundskatterna emot 18 dagars ökade öfningar. Det var samma känsla för detta försvar, som förbjöd mig att biträda sammanjemkningsförslaget, då dagarnes antal nedsattes till 12, ty jag har i allmänhet den föreställningen, att en premiss har med sig en viss konklusion, och jag ansåg, att man efter denna beräkningsgrund ej skulle hinna längre än till det otillräckliga antalet af 60 öfningsdagar. För 2 år sedan, då Kongl. Maj:t framlade proposition om afskrifning af 10 procent af grundskatterna emot 6 dagars förlängning i öfningstiden, syntes denna min olycksprofetia gå i fullbordan, i ty att man sade: »här föreligger en felräkning, för 6 dagars öfnings tid böra vi ju efter den förra beräkningen hafva 15 procents afskrifning». Då Kongl. Maj:t i år framlade ett förslag, enligt hvilket man hinner till dessa 90 dagars öfnings tid, som man anser såsom ett minimum, och när dertill äskades förbättringar i fråga om Norrlands försvar, samt jemväl fordrades, att jordegarne skola åtaga sig en dubbel fastighetsbeviljning emot förut, hvarigenom detta sammankopplande af grundskatteafskrifningen med försvaret förlorar, åtminstone till formen, en del af det motbjudande i detsamma, var jag för min del alldeles bestämd att rösta för Kongl. Maj:ts förslag. Denna mening förfäktade jag äfven inom utskottet och derom blefvo alla Första Kammarens ledamöter inom utskottet eniga.

I ett fall anser jag deremot, att frågan nu är i ett vida sämre läge än år 1885, och det är, att en icke oväsentlig del af våra statsinkomster uttages genom skatt på de oundgängligaste lifsmedel och att oviljan emot grundskatteafskrifningen derigenom måste blifva starkare hos de lägre samhällsklasserna, än den eljest behöft blifva. Det har också framställts inom lagutskottet såsom skäl för vägran af bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att man derigenom skulle fastläsa denna lifsmedelsbeskattning, om hvilken jag hyser samma åsigt som den, herr Tamm i sin reservation uttalat, nemligen att vi icke böra eller kunna hafva den kvar, så vidt vi icke vilja, att samhällets lugna utveckling skall allt för mycket störas. Jag vågar dock tro, hvad jag äfven inom utskottet framhållit, att bifall till Kongl. Maj:ts proposition icke behöfver medföra denna beskattnings fastläsande. Ty lika litet som den omständighet, att lifsmedelbeskattningen ej blifvit införd, skulle utgjort hinder för förstärkande af vårt försvar, lika litet bör detta för-

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Ändringar i stärkande utgöra hinder för att vi skola slippa ifrån densamma. Jag tror nemligen icke, att det skulle vara omöjligt för en finansminister att utfinna andra och rättvisare skattetitlar.

(Forts.)

Man har i statsutskottet tillagt några ytterligare vilkor för bifall till förslaget om utsträckt värnpligt. Ett bland dessa är, att aflönningen skulle höjas från 20 till 50 öre per dag. Detta är för mig alls icke tilltalande. Ty begreppet värnpligt förlorar sin betydelse, då det säges, att den värnpliktige skall hafva bra betaldt för sitt »arbete.» Det har vidare ifrågasatts, att uppskattningen af rust- och roteringsbördan skulle ske hvart tionde år. Jag är, såsom jag angaf i vägfrågan, viss derpå, att det i allmänhet icke kan undvikas, att vid uppskattningar den ersättningstagande blir tillgodosedd. Det är ytterst motbjudande att tänka sig, att på sådant sätt det icke stannar vid att rustnings- och roteringsbesvären efterskänkas, utan att de för innehafvarne skola blifva en vid egendomen fäst härlighet. Det är så mycket mindre skäl att fordra något sådant, som dessa grundskatte- och roteringsbördor trycka synnerligen ojemnt, så att ändock presenten blifver större för den ene än för den andre. Jag tycker, att dervid bör gälla den satsen, att »en gifven häst bör man icke skåda i munnen». Man må tänka hvad som helst om detta tillägg i afseende å dagafföningen och den 10-åriga uppskattningen, och man må tänka hvad som helst, om herr Casparssons reservation bör bifogas till vårt förslag eller icke, så bör detta icke i någon mån inverka på frågan om ett bifall till värnpligtslagen. Det står ju de olika meningarna i nämnda afseende öppet att göra sig gällande vid behandlingen af de följande frågorna.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Adelsköld: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet; men jag är uppkallad af en föregående, framstående talare, som yttrade sig vid 2-tiden och nämnde, att som han nödgades äfven vara i Andra Kammaren, så kunde han icke höra hvad som talades här, men han trodde sig hafva erfarit, att man sagt att chauvinistiska åsигter uttalats i denna kammare.

Då ingen annan än jag begagnat ordet »chauvinism», måste han menat mig, men jag tager kammaren till vittne, att jag icke yttrat mig så som den ärade talaren uppfattat saken. Hvad jag i detta afseende yttrade, gälde icke hvad som sagts i kammaren, utan hvad som passerat *utom* kammaren. För min del anser jag nemligen, att de varmhjertade yttranden, som här i kammaren hållits icke blott i dag, utan vid alla tillfällen, då försvarsfrågan varit före, icke äro chauvinistiska.

Äfven en annan missuppfattning af samme ärade talare skulle jag bedja få rätta. Han antydde nemligen, som jag uppfattade honom, att jag skulle hafva motsatt mig försvarets ordnande och vilja uppskjuta detta till en obestämd och osäker framtid.

Jag har visserligen, i likhet med de flesta talarne i denna kam-
mare, kritiserat det kongl. förslaget, emedan jag, då jag ansett det-
samma i hög grad otillfredsställande, trott min pligt vara att öppet
uttala min mening, och jag tror, att *de fleste* af kammarens ledamöter,
som uttalat sig i frågan, synnerligast herrar militärer, kritiserat för-
slaget mycket skarpare än jag, och jag tror också, att af kammarens leda-
möter, om de skulle afgifva sina röster endast med afseende på den
mening, de hysa om det kongl. förslaget, skola de flesta rösta *nej* till
detsamma. Min ståndpunkt i denna fråga har varit alldeles bestämd
ända sedan jag kom in i kammaren för 15 år sedan, och jag har ut-
talat den så väl i kammaren som i pressen. Jag har, sedan lång tid
tillbaka, upprepade gånger yrkat på, att en fullständig organisations-
plan skulle uppgöras för försvaret, deruti sjöförsvaret fick det rum,
som det, i förhållande till sin vikt, bör intaga. Detta har jag fram-
hållit icke en utan flere gånger och för länge sedan, och många fram-
stående fackmän hafva instämt uti att detta är det enda rigtiga och
betryggande sätt att ordna försvaret. Någon sådan plan har regeringen
emellertid aldrig framlagt. Hade detta skett, så torde, enligt min tanke,
försvarsfrågan varit lyckligt löst i närvarande stund. Det är således
visserligen icke *min* skull att detta icke skett.

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Friherre Leijonhufvud, Boder Abraham: Jag har egentligen
begärt ordet endast för att få i dagens protokoll intagen den korta re-
servation, som af mig afgifvits och som finnes utskottets betänkande
bifogad. Jag skall be att få uppläsa den. Den är af följande lydelse:

»Jag hyser stora betänkligheter mot de af Kongl. Maj:t framlagda
förslagen till förstärkning af försvarsväsendet i sammanhang med in-
delningsverkets och grundskatternas afskrifning, i fråga såväl om tid-
punkten för deras framställande som deras innehåll och form. Då jag
emellertid beslutat mig för att rösta för bifall till samtliga dessa för-
slag, har jag gjort det med tanke på, att det må tillkomma krigssty-
relsen att sjelf bringa enhet och reda i de mångartade nya organisa-
tionerna. Jag kan därför ej deltaga i beslut om några förändringar
hvarken angående dagafföningsen för beväringen ökande till 50 öre,
hvarigenom flera hundratusen kronor utan gagn skulle bortkastas, eller
angående omvärdering af rust- och rotehållens besvär hvart tionde år,
emedan jag ej vill gifva på hand att det nu ifrågasatta provisoriska
tillståndet skall blifva förändradt till permanent, till ohjelpig olycka
för vårt lands försvar».

Medan jag har ordet skall jag be att få svara på en fråga, som
framställdes af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdeparte-
mentet. Han uttalade sin förvåning öfver att de, som åren 1873 och
1875 voro emot kompromissen, nu icke vilja hålla fast vid densamma.
Skälet dertill är så enkelt, att det förvånar mig, att en sådan fråga
framkommit. 1873 års reservanter, som voro mot kompromissen, ön-
skade att försvarets ordnande skulle gå *före* grundskatteafskrifningen.

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.*

(Forts.)

Nu, då man kommit på en ny basis, önska vi, att försvarsfrågan ej skall komma *efter* grundskatteafskrifningen. Jag tror således icke, att de, som då voro emot kompromissen, nu hafva gjort sig skyldiga till någon inkonsequens.

Beträffande herr Casparssons reservation, har denna vunnit ganska mycken anklag, och det är också åtskilligt i densamma, som är värdt att tänka på. Jag har emellertid kommit till den uppfattningen, att numera, med den ställning uti hvilken vi kommit, är denna reservation icke praktisk. Jag stöder detta derpå, att jag i nära 30 år deltagit uti alla de organisationsfrågor, som under denna tid förekommit i Sverige, så väl beträffande landt- som sjöförsvaret. Det var nemligen 1862 jag första gången deltog i en större försvarskomité. Sedan dess har jag, på ett eller annat sätt, varit med om behandlingen af hvarstenda förslag, som förekommit rörande försvarsfrågan. Det har således varit en lång skola, och jag har sjelf den föreställningen, att jag deraf dragit någon liten erfarenhet. Denna erfarenhet resulterar dertill, att det numera icke låter sig göra att bygga på den grund, som här åsyftas. Jag har emot min vilja kommit till denna åsigt. Jag har varit en ifrig vän af indelningsverket, men jag kan icke blunda för, att det blifvit undergräfdt och förderfvadt. Det är nu icke detsamma, som det var år 1871. Då var det möjligt att, med någon utvidgning af detsamma genom öfverflyttande af en del båtsmän till armén, af uppsättande af alla vakanta rotar inom indelta armén göra någonting dugligt deraf, men att ersätta detta medelst värfning är, enligt min tanke, oantagligt. Det är mycket i detta förslag, som är godt, men det är förfeladt att derpå begära en utredning och förslag. Ty det skulle visa sig, så snart sakkunnigt folk började utarbета förslaget, att detsamma var praktiskt utförbart, icke därför att Andra Kammaren skulle sätta sig emot detsamma, utan därför att det i sig sjelf innebar svårigheter, som voro omöjliga att lösa. Detta är min öfvertygelse och den får stå för min räkning.

Då jag läste igenom det kongl. förslaget, blef jag mycket förvånad öfver uppställningen af detsamma, och det var åtskilliga inkonsequenser, som förekommo mig olösliga. I dag har dock ett ljus uppgått för mig i dessa frågor. Jag har läst den kongl. propositionen, jag har läst statsrådsprotokollet, i hvilket samtliga Konungens rådgifvare instämma, och der talar krigsministern varmt för ett förslag, grundadt på värnpligt, och jag har hört honom här muntligen upprepa detsamma. Sedermera har statsministern talat om att detta förslag vore utlagdt för att fanga, för att begagna ett simpelt uttryck, så väl indelningsverkets anhängare som vännerna af 1883 års värfvade stam och dem, som önska införande af allmän värnpligt. Men, mine herrar, en trehöfdad princip har icke någon lång lifskraft.

Herr Reuterswärd: Eu ärad talare före mig började sitt anförande med att säga, att vi nu stå inför ett allvarligt ögonblick. Jag

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

tillägger, mine herrar, att detta ögonblick är så allvarligt, att de beslut, vi nu gå att fatta, kunna hafva ödesdigra följder för hela vårt fosterland. Beklagligtvis hör jag stund för stund det rykte, att förslaget sannolikt faller i medkammaren. Jag beklagar djupt om så sker, men jag hade dock hoppats, när jag inträdde här i dag, att knappast någon röst inom Första Kammaren skulle höjas för ett rent afslag. Jag får säga, att, då en talare först uttalade detta ord, det sannerligen gick eu rysning öfver mig. Sedermera har jag, sorgligt att säga, funnit att flere andra talare slutat sitt yttrande med att yrka afslag. Tro dessa ärade talare, att de genom ett afslag kunna förskaffa oss ett nytt förslag, som kan bättre tillfredsställa deras önsknings och vinna Riksdagens bifall?

Väl kan ett förslag framkomma, som bättre tillgodoser hvad man menar med ett fullt betryggande försvar, men det blir icke möjligt att genomdrifva. Ty, mine herrar, låt oss icke glömma med hvilka faktorer vi här hafva att räkna. »Det ena du vill och det andra du måste.» Ingen kan väl bestrida, att icke Kongl. Maj:t vid upprättandet af detta förslag gått en vis medelväg, som borde kunna antagas af hvarje försvarsvän. Om, såsom här är sagdt, detta förslag icke innebär ett fullt betryggande försvar, så är det dock ett så ofantligt stort och viktigt framsteg i den rätta riktningen, att det fordras i sanning mera kurage, än jag har, för att våga afslå detsamma. Med ett afslag tror man sig vinna ett starkare försvar, än det hvarom nu är fråga, eller åtminstone en början till ett sådant. Men, mine herrar, hvilkas önsknings gån I, mot eder vilja, till mötes? Jo, försvarsnihlisternas! Det är dessa, herrarne ofrivilligt understödja.

Jag är dels illamående och dels är jag så konstnerad öfver, att i denna kammare få höra uttalas sådana ord som dem, att nu vill man ingenting åtgöra, utan lita på framtiden, som vi icke ha i våra händer; ja vänta få vi, innan vi kunna få något bättre. Mine herrar, jag kan icke, jag vill icke vänta, då jag i så många år varit med om och arbetat för att få se denna viktiga fråga tillfredsställande löst, jag vill icke vid mitt namn fästa det ödesdigra ordet afslag på ett så viktigt och antagligt förslag som det nu föreliggande. Mine herrar, skulle så olyckligt vara, att frågan för denna riksdag faller, måtte den då icke falla på Första Kammarens röster. Här blir sannolikt, efter den debatt, som egt rum, en votering, men då hoppas jag, mine högt ärade vänner inom denna kammare, att vi måtte sluta oss antingen omkring den kongl. propositionen eller, om den ej har utsigt att vinna bifall, omkring statsutskottets förslag, på det att regeringen må få veta, att åtminstone Första Kammaren vill på fullt allvar göra någonting för frågans lösning.

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna punkten.

Herr de Maré: Då jag anser, att jag bör till protokollet uttala mitt votum i denna för landet så viktiga fråga, ber jag få tillkänna-

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

gifva, att det varit med mycken tvekan jag anslutit mig till den kongl. propositionen. Men när jag nu så gör, anhåller jag att få åberopa samma skäl och samma motiv, som den förste ärade talaren anförde. Jag har sålunda endast att yrka bifall till den föredragna punkten.

Herr Sanne: Den viktigaste angelägenheten för landets representanter torde, enligt min tanke, vara att tillse, att nödiga anslag lemnas för fosterlandets försvar och bevarandet af dess sjelfständighet. Det synes mig vara temligen allmänt erkänt och insedt, att vårt nuvarande försvar är otillräckligt och att något måste göras för att förbättra detsamma. Helst skulle jag hafva önskat, att öfningstiden blifvit utsträckt längre än till 90 dagar, men då detta nu icke kan ifrågakomma, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, i förhoppning, att vi inom kort skola få ett förslag, som går i den riktning, hvilken jag nu antydde.

Grefve Spens: Herr talman, mine herrar! Derest nu föreliggande förslag tillika omfattat den tillökning uti befälets antal och alla de nya formationer, som förut uppgjorda mobiliseringsförslag och senast afgifna komitébetänkande visat vara för härens mobilisering i hög grad nödvändiga, så skulle utan tvifvel mängden med mig med vida större tillfredsställelse, än nu kan ske, lemna sin röst för dessa förslag.

Efter de många fruktlösa försöken att bringa försvarsfrågan till en lycklig lösning och under nuvarande förhållanden vill jag emellertid icke taga på mitt ansvar att hafva bidragit till ett må hända ödesdigert dröjsmål med de förstärkningar uti vår försvarskraft och de ökade utsigter att kunna värna vårt älskade fosterland, som ett antagande af de kongl. förslagen onekligen måste medföra, utan anser jag sålunda, att vi böra underkasta oss de uppoffringar af många slag, hvilka nu ty värr blifvit med förslagens antagande oundvikligt förenade. Jag kommer därför att rösta för bifall till så väl detta som Kongl. Maj:ts öfriga dermed sammanhängande förslag.

Herr Berg, Lars: Då diskussionen öfver en så genomgripande och viktig fosterländsk fråga, som denna, gerna plägar antaga formen af en öppen omröstning, skall jag för min ringa del be att till protokollet få antecknad jemväl min enskilda åsigt i denna sak.

Enligt min uppfattning måste det kongl. förslaget hos de flesta försvarsvänner uppväcka en viss tvekan, ty det fyller icke och afser icke ens att fylla de trängande behofven af en ökad värnkraft för fosterlandet. Det utgör dertill endast en ringa början, under det att de offer, som det kräfver, utgöra ett slut utan att motsvaras af de fördelar som skulle vinnas. Det gör nemligen fullständigt slut på våra tillgångar att vidare köpa eller byta oss till ett kraftigt och tillräckligt försvar. Men än större tvekan måste man, enligt min för-

mening, hysa, då man tänker på de stora rubbningar i våra skatteförhållanden och, jag må gerna säga, äfven i våra eganderättsförhållanden, som en afskrifning af grundskatter och indelningsverk skulle medföra. Denna afskrifning skulle, enligt min tanke, till och med medföra större orättvisor än de, som för närvarande finnas, och dessa orättvisor skulle derjemte blifva så mycket tyngre och olidligare att bära, som bördorna öfverflyttats från den jmförelsevis mera burgna delen af befolkningen på dem, utaf hvilka en stor del äro mindre vällottade. De förmögnare klasserna hafva härvid äfven använt sitt stora inflytande inom representationen, för att sig sjelfva till godo genomdrifva öfverflyttandet af dessa bördor från jorden till andra, som hafva svagare skuldror att bära dem än de nuvarande. De hafva brukat denna sin magt så, att man kan säga, att de nästan missbrukat densamma. De hafva dessutom använt fäderneslandets nöd och försvarslöshet och vår fosterlandskärlek och ömhet om landets nöd för att tvinga oss att vara sig behjelpiga för att vinna detta mål, eller skattefriheten för den i mantal satta jorden.

Att jag likväl, efter denna tvekan, anser mig böra gifva min röst åt det kongl. förslaget har sin grund deri, att jag icke vågar taga på mitt ansvar de stora faror, som ett uppskof helt säkert skulle föra med sig. Jag känner djupt behovet af en ökad värnkraft och jag erkänner tacksamt de väsentliga förbättringar, som det kongl. förslaget skulle åstadkomma, men jag känner deremot icke morgondagen, den hafva vi icke i våra händer. Krigets åskor komma kanske snart att låta höra sig invid våra kuster, kanske komma de att rulla fram öfver vårt eget land och rubba våra nuvarande fredliga förhållanden. Vår försvarskraft är så ringa och så illa ordnad, att utsigtorna att bevara landets neutralitet och värna vår sjelfständighet olyckligtvis icke för närvarande äro synnerligen stora, just till följd af våra långvariga sorgliga försummelser beträffande landets försvar. Jag röstar således för Kongl. Maj:ts förslag, men med ett beklagande, ja väl, med en protest emot dem, som hafva förvandlat denna höga fråga om fosterlandets försvar till en simpel skattefråga och ett köpeaftal, hvarpå jag icke annat än nödd och tvungen måste ingå. Då jag trott mig böra yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, gör jag det dock med uttalande af den förhoppning, att detta förslag, som endast är en början, måtte snart följas af ett nytt och fullständigare, samt att den inslagna vägen måtte oafbrutet fortsättas och att detta måtte ske i den riktning, som uttalats af en reservant, kapten Casparsson, i statsutskottet. Jag gör emellertid icke i afseende härpå något yrkande, endast ett uttalande. Och detta så mycket hellre, som jag i den nämnda reservationen finner framlagd en väsentlig del af de önskingar, som bland kammarens försvarsvänner under denna riksdag utgjort föremål för deras öfverläggningar.

Herr Ekman: Det är icke för att försöka utöfva något inflytande på frågans utgång i denna kammare, som jag begärt ordet, utan en-

*Ändringar i
värnpligts-
lagen.*

(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

dast för att till protokollet få antecknad, att, då jag är lifligt öfvertygad om, att ett bifall till de af Kongl. Maj:t framlagda propositionerna, om delvis ordnande af vårt försvar, skall aflägsna oss från det mål, som, enligt min tanke, är det vi måste eftersträfvä, för att kunna erhålla ett betryggande försvar, nemligen en organisation på den allmänna värnpligtens grund, jag icke kan taga på mitt ansvar att bifalla de förenämnda Kongl. Maj:ts propositioner.

Herr Bennich: Allt ifrån första riksdag, då försvarsfrågan behandlades i denna kammare, har jag vid hvarje tillfälle, då någon verklig förstärkning af vårt försvar ifrågakommit, röstat för det ena förslaget efter det andra. Jag har gjort detta till och med med uppoffring af min öfvertygelse om ovärdigheten af allt köpslagande rörande fosterlandets viktigaste angelägenhet. Men jag har underkastat mig äfven denna förödmjukelse för att i någon mån bidraga till förbättring i det beklagliga tillstånd, hvori vårt försvarsväsen befinner sig. Att jag med ännu mera ovilja än någonsin tillförene underkastar mig att rösta för det föreliggande kongl. förslaget, har sin naturliga grund i de under närvarande beskattningsförhållanden lika oberättigade som oerhörda anspråk på uppoffringar, som å ena sidan framställas för den, i förhållande dertill, å andra sidan långt ifrån tillfredsställande vinst, som försvaret genom det nu framlagda förslaget skulle erhålla. Men det är dock en vinst, som jag befarar att vi icke få större eller bättre, i händelse förslaget nu faller och frågan förr eller senare å nyo framkommer till behandling. Under en så förtviflad belägenhet föredrager jag *något* framför *intet* och kommer på denna grund att rösta för det kongl. förslaget. Men jag yrkar icke bifall till detsamma.

Herr Larsson, Liss Olof: Efter det förberedande sammanträde, som i går hölls på detta rum, hade jag icke den aflägsnaste tanke på att i dag uppträda i denna fråga, emedan man, så vidt jag kunde höra, vid nämnda tillfälle enhälligt beslöt att antaga det kongl. förslaget. Men nu hafva så många röster här höjts deremot, att jag sannerligen icke vet, huru en votering i denna kammare skall utfalla, och det är därför jag begärt ordet för att få till protokollet antecknad, huru jag i detta fall kommer att rösta.

Jag har nemligen icke velat taga på mitt ansvar att slå i hjel det förslag, som nu föreligger. Jag har varit med under de många riksdagar, då fullständiga härordningsförslag förelegat, och jag har då röstat emot desamma. Men jag har ock ständigt sagt: »låt oss bli likställda i skatteväg, och kom med ett måttligt härordningsförslag, som landet förmår bära, och ni skola få se, att Andra Kammarens majoritet, som nu motsätter sig dessa storartade förslag, då skall vara med och visa sig vilja försvara sitt land så långt de förmå». Jag har menat allvar, då jag uttalat detta, och i dag skall det visa sig, huru vida Andra Kammarrens majoritet också menat allvar, då den biträdt

samma åsigt, ty om de i dag afslå det föreliggande förslaget, då hafva de dermed visat, att det så mycket omordade trycket af grundskatterna och indelningsverket icke är någonting att tala om, då de vilja hafva detta kvar, ehuru de skulle bli derifrån befriade för det billiga pris, som här tillbjudes.

Man har klandrat regeringen och andra, som varit med derom, för de försök, som gjorts, att delvis lösa försvarsfrågan i stället för att taga ett storartadt härordningsförslag på en gång. Man har sagt: »Låt oss få ett stort, fullständigt härordningsförslag, så skall det nog gå». Det är besynnerligt, att erfarenheten icke lärt oss bättre i denna väg. Hafva vi icke haft fullständiga förslag framlagda? Ån 1871 års förslag, som förekom två gånger? 1875 förelåg ett fullständigt förslag. Likaledes 1878 och 1883. Men intet enda af dessa har kunnat genomföra ens så mycket som en dags ökad öfning för beväringen. Alla dessa förslag hafva fullständigt fallit. Först år 1885 började man att slå in på den vägen att försöka få åtminstone något, och det lyckades. Man fick icke många dagars öfning, men ändå några och, framför allt, en ny värnpligtslag, som var så af behovet påkallad, att man dermed kunde anse sig ha tagit ett stort steg till försvarets stärkande. Nu har regeringen gått samma väg, och så väl här som i den kongl. propositionen är sagdt, att det föreliggande förslaget icke innefattar allt, som vore önskligt att få för försvaret. Härvid har regeringen gått till väga såsom statsmän böra göra och tagit i betraktande allt, som möjligen kunnat vinnas. Ty om man gör upp fullständiga förslag, som man vet måste åtminstone i den ena kammaren falla, icke är landets försvar dermed på något sätt betryggadt. Vi må tala aldrig så stora ord om fullständiga förslag, som omöjligen kunna genomföras, så stå vi ändå på samma punkt, när faran en gång inträffar. Med antagandet af detta förslag vore icke blott ett stort steg vunnet till försvarsfrågans lösning, utan man hade också, hvarpå jag lägger stor vikt, skaffat ur verlden dessa olycksaliga tvister om grundskatter och indelningsverk, och det måtte väl också vara någonting värdt. Man har här sagt, att det vore orättvist att tala om lindring i eller afskaffande af dessa bördor. Jag skall icke ingå i resonnement derom, ty den har redan många gånger varit debatterad. Så mycket vill jag dock säga, att vi, som yrka på grundskatternas och indelningsverkets afskrifning, anse oss stå på fullt rättslig grund, medan de, som å andra sidan bestrida detta, också förmena sig stå på rättslig grund. Så olika kunna åsigtterna vara.

Nu har man sagt, att man vill afslå detta för att få mera. Men när frågan i dag faller i Andra Kammaren, sannolikt därför att man der anser 90 dagar för mycket, då bör man väl ha föga utsigt att få igenom ett förslag, som skulle gå ut på ändå mera. På så sätt komma vi ju ingen vart, utan stå på alldeles samma punkt som i början. Kunde man försäkra oss att vi få fred t. ex. i ytterligare 70 år, då kunna vi ännu många år tvista om denna sak, men vi hafva inga

Ändringar i värnpligt-lagen. lunda framtiden i vår hand, och faran kan stå oss mycket närmare än någon af oss anar.

(Forts.)

Man har talat om de obemedlade. För dem ömmar äfven jag, och det är därför jag, för min del, i fråga om förhöjning af värnpligtiges dagaflöning vill gå längre än statsutskottet. Ty gör man detta, kan man tryggt säga till de obemedlade eller den kroppsarbetande klassen, som förtjenar sitt uppehälle genom dagaflöningen, att det för dem bör vara likgiltigt om de få denna lön af staten, när de öfva sig till fosterlandets försvar — något som icke heller för dem bör vara likgiltigt — eller under andra förhållanden. Gifver man dem ersättning för värnpligtens fullgörande, ha de ingen orätt att klaga öfver.

Hvad emigrationen angår, har jag från många håll hört sägas, att den skulle i hög grad ökas, om de värnpligtiges öfning utsträcktes till 90 dagar.

Enligt mitt förmenande äro de svenske män, som lemna sitt fosterland, därför att de i fredstid skola underkasta sig 90 dagars vapenöfning — hvarför de få betalning — på det att de i farans stund må kunna värna landets frihet och sjelfständighet, de äro icke längre värde att kallas svenskar, och må de gerna lemna det land, som sett dem födas och fostras — de förtjena ej längre detta namn.

En talare sade sig icke vilja medgifva ett enda öres afskrifning af grundskatterna eller indelningsverket förr än ett fullt betryggande försvar erhållits. När i all verlden, mine herrar, skola vi få ett förslag, som är fullt betryggande? Då skall ock den andra frågan i alla tider förblifva olöst. Mig synes, att, när regeringen framlade detta förslag om fullständigt afskrifvande af grundskatterna och indelningsverket mot det att öfningstiden för beväringen höjdes till 90 dagar och flera andra förbättringar göras beträffande försvaret, detta var ett stort och ett klokt steg, för hvilket vi alla borde vara tacksamma, och jag tror, för min del, att framtiden skall om denna regering säga, att den har gjort sin pligt, emedan den gjort hvad den under nuvarande förhållanden kunnat göra.

Jag hoppas — ja, jag är viss derom — att Första Kammarren äfven i detta fall skall göra sin pligt och visa, att den öfver grundskatter och hvarje annan invändning af oväsentlig beskaffenhet, som dermed sammanhänger, sätter försvaret af fosterlandets frihet, ty det går icke an att uppskjuta med ordnandet af vårt försvarsväsen tills vi få ett förslag, emot hvilket ingen invändning göres, ty då få vi aldrig något försvar. Skulle vi säga till fienden, som nalkas våra kuster, att han skall vänta, medan vi ännu några år få tvista om grundskatter och annat och till dess vi hinna ordna vårt försvar, förmodar jag, att han icke skall lyssna dertill. Då jag icke vill dela ansvaret med dem, som nu afvisa ett förslag, hvilket, säga hvad man vill, dock skulle i hög grad stärka vårt försvar, på samma gång i sammanhang dermed bringas till slut den så länge omtvistade skattefrågan, yrkar jag bifall till lagutskottets förslag.

Herr Wieselgren: En talare yttrade för en stund sedan, att han icke var med om 1885 års beslut och *derför* egde han fullständig handlingsfrihet i denna fråga. Jag hörde visserligen till dem, som deltog i 1885 års beslut, men jag känner mig icke mindre fri för det. Vore det min öfvertygelse, att fosterlandets bästa befordrades med ett afslag å föreliggande utlåtanden, skulle jag, trots det att jag var med bland de bifallande år 1885, kunna både rösta och yrka afslag å det nu förevarande. Men det ligger i detta yttrande något mera, något, som vunnit eko på flera håll inom både denna och Andra Kammaren, nemligen att 1885 års beslut skulle vara absolut förbindande för det steg, som kammarne nu stå i begrepp att taga. Så är dock ingalunda händelsen; ty 1885 års beslut var ett fristående beslut, hvars vidare fullföljd måste komma att bero på i framtiden inträffande förhållanden. Behöfver man då gå vidare på ifrågavarande väg? Ja, svaras det, det behöfver man. Men det är ingalunda 1885 års beslut, som härtill tvingar, utan ett 20 år tidigare fattadt beslut, nemligen beslutet af år 1865, hvarigenom den gamla ständsrepresentationen skaffades ur världen och vår nuvarande »moderna» representation kom till stånd. Från den stund, det skedde, är det, enligt mitt förmenande, en nödvändighet att förr eller senare gå framåt på den beträdda vägen, ehuru jag visserligen icke hör till dem, som deltagit i eller någonsin gillat ett beslut, sådant som det af år 1873. Men det är dessa båda års beslut, 1865 och 1873, till hvilka denna dags beslut är ett nytt korollarium; deremot *icke* till 1885 års beslut.

Jag är af den senaste talaren förekommen i fråga om en erinran, som, underligt nog, icke förr blifvit gjord, den nemligen att, då man beräknar det aritmetiska förhållandet mellan 1885 års beslut, karakteriseradt såsom innefattande de 30 procenten och de 12 dagarne, man glömmar hvad man vid sagda tillfälle egentligen tillhandlade sig, nemligen värnpligtslagen. Inom denna kammare var till och med en ganska stark stämning för att utan någon ökning af öfningsdagarne för blott nämnda lag gifva de 30 procenten. Ty man ansåg, och man hade skäl dertill, att på denna lag allt berodde och att man utan den icke kom någon väg. Denna del af 1885 års beslut får således icke lemnas ur sigte, om man vill sins emellan jemföra noteringarna på den politiska börsen åren 1885—1891.

Då försvarsfrågan var före år 1885, inskränkte jag mig inom den kammare, jag då tillhörde, till den förklaring, att jag tillhörde deras antal, som ansåg, att man för det pris, som erlades, fick mindre än man hade hoppats att få. Jag kan i dag inskränka mig till att upprepa samma yttrande; och hvad jag dessutom sade då, säger jag äfven i dag, nemligen att, då jag icke är viss derpå, att fosterlandet är bättre betjenadt af ett afslag än af ett bifall, jag kommer att i dag, likasom då, rösta för bifall till det kongl. förslaget.

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

*Ändringar i
värnpligtslagen.
(Forts.)*

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Herr Dickson: Huru varm vän jag än är af fosterlandets försvar och huru mycket jag än skulle vilja bidra till, att landet underkastas alla möjliga uppoffringar för detta ändamål, är det för mig en ytterligare fordran, att dessa uppoffringar kunna af mig med heder tillstyrkas.

Jag har ständigt bekämpat denna olycksaliga kompromiss, som når sin slutpunkt i det nu föreliggande förslaget. Det har varit för mig ytterst vedervärdigt att veta, att landets söner skola, för att få tillåtelse att utföra en af de heligaste af sina rättigheter och skyldigheter, nemligen den att försvara sitt land, nödgas till en viss fötäligh samhällsklass, som olyckligtvis är magtegende inom Andra Kammaren, betala en alldeles orättvis och oskäligt hög belöning, hvarpå denna klass icke kan göra den ringaste fordran hvarken från juridisk eller moralisk synpunkt. Detta har varit mig så motbjudande, att det, huru mycket jag än ifrar för landets försvar, nu hindrar mig att rösta för detta förslag, som sårar mitt samvete och är stridande mot min öfvertygelse om rättvisa; och då jag heligt lofvat mig sjelf att aldrig gifva min röst för något, som strider mot min öfvertygelse, måste jag rösta för afslag å lagutskottets förslag.

Friherre Barnekow: Den siste ärade talaren tycktes totalt ha glömt, att de personer, som hafva dessa skyldigheter, hafva åtagit sig dem, mot det att de skola slippa ingå i stående armén och sjelfva tienstgöra. Jag protesterar på det bestämdaste mot hvad han här sagt om »orättvis belöning», ty jag tror, i likhet med andre talare, att de, som fordra afskrifning af grundskatterna såsom vederlag för ökad värnpligt, stå på rättslig grund, och då äfven jag står på denna sida, tror jag mig förfäktat en rättvis sak. Tiden är så långt framskriden, att jag icke längre skall orda om denna sak. Kommer den åter vid en annan punkt, skall jag då försöka närmare förfäktat min mening.

Herr Alin: Jag hade icke tänkt begära ordet förr än vid aftnens plenum, men ett yttrande af en bland de siste talarne har uppkallat mig att redan nu säga några ord, emedan detta yttrande utgick från en uppfattning alldeles motsatt den, som i denna fråga bestämmer mitt handlings sätt. Herr Wieselgren sade nemligen, att det förslag, som här föreligger, icke kan anses vara en konsekvens af 1885 års kompromissbeslut. Det är för mig obegripligt, huru man kan påstå något dylikt. Han stödde sig derpå, att hvad man år 1885 egentligen köpte för de 30 procenten, var, såsom han yttrade, värnpligtslagen. Med afseende på de reglementariska bestämmelser, som innefattas i den då antagna värnpligtslagen, ber jag få erinra om några yttranden, som under debatten i denna fråga den 9 maj 1885 följdes i denna kammare. Äfven om man med en talare under denna debatt medger,

att den rätt, som Kongl. Maj:t enligt 1860 års beväringförordning egde, att i afseende på beväringens mönstring, besigtning och uppbyggande meddela särskilda föreskrifter, icke sträckte sig så långt, att han på egen hand kunde utfärda samtliga de ifrågavarande bestämmelserna, så hade dock, såsom herr L. M. Nordenfelt påpekade, utan tvifvel det väsentliga af hvad med dem var afsedt kunnat vinnas genom en noggrannare tillämpning af stadgandena i den förut gällande beväringförordningen. Och i alla händelser borde man väl, såsom herr von Ehrenheim anmärkte, kunna vara ense derom, att för *den* förbättring, som genom dessa reglementariska föreskrifter kunde åvägabringas, borde någon skatteeftergift icke kunnat ifrågasättas. Men det var en annan eftergift, som gjordes 1885: det var eftergiften af Konungens rätt och magt att, om han egde nödiga penningmedel, låta beväringen öfvas så länge han fann behöfligt. Denna eftergift kan enligt min åsigt väl ställas emot vinsten af de reglementariska bestämmelser i värnpliktslagen, som ej kunde gifvas af Konungen på egen hand. Detta vill jag svara på talet derom, att hvad vi nu gå att besluta icke står i ett väsentligt samband med hvad som skedde år 1885. Enligt min åsigt är tvärt om detta samband så intimt, att, huru mycket jag, för min del, än ogillar hvad som skedde år 1885, huru vidrigt och vederstyggligt detta köp än är för mig, jag anser förhållandena just i följd af det som skedde 1885 vara sådana, att vi icke *kunna* på annan väg än den nu föreslagna få hvad vi för försvaret behöfva, och, att jag derför måste böja mig för dem för att erhålla detta.

Jag vill för öfrigt påpeka, huru förhållandet ställer sig mellan hvad som vans genom köpet år 1885 och hvad som skulle vinnas genom det nu ifrågasatta utbytet. Hade man rent ställt sig på den ståndpunkt, hvarpå man skulle stå, i fall man skulle taga den rena konsekvensen af 1885 års förslag och söka att för de 70 procenten vinna tillökning i arméns försvarskrafter i samma proportion som den, som vans år 1885, då man mot 30 procents afskrifning och uppoffring af Konungens rätt att, om han egde medel, öfva beväringen huru länge som helst, vann 1 beväringssklass och 12 dagars öfningstid inom 8 år samt de reglementariska bestämmelser i beväringsslagen som jag nyss omnämnde, så skulle man för afskrifningen af de återstående 70 procenten hafva erhållit 2 à 3 beväringssklasser och 28 dagars öfningstid inom 18 år. Nu är det deremot föreslaget, att man skall erhålla 6 beväringssklasser och 48 dagars öfningstid inom 2 år, medan grundskatterna skola afskrifvas under tio år.

Jag har nödgats säga detta nu med hänsyn till hvad som af en föregående talare blifvit yttradt. Jag har framställt detta mera kortfattadt och kanske mera otydligt än önskligt varit, men jag har ansett det nuvarande ögonblicket vara det rätta för att göra det uttalande, jag nu gjort, och för att dermed angifva den ståndpunkt jag intager i denna fråga, nemligen den, att jag finner mig nödsakad att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Ändringar i
värnplikts-
lagen.*
(Forts.)

Ändringar i
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

Å nyo hördes rop på proposition.

Herr Söderberg: Då det nu föreliggande förslaget afser en slutlig lösning af den gamla tvistefrågan om afskrifning af grundskattorna och indelningsverket och, enligt mitt förmenande, tillika innebär ett ganska stort steg mot målet, till ett betryggande försvar, så anholder jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag i denna punkt med det tillägg statsutskottet gjort rörande uppskattningen af roteringsbördan. Och får jag tillägga att, undantagandes 1883 års värnpligtsförslag, icke efter mitt förmenande något bättre förslag än det nu ifrågavarande varit för Riksdagen framlagdt.

Herr Philipson: Då ropen å proposition blifva allt kraftigare, skall jag ingalunda upptaga kammarens tid, utan endast be att få till protokollet antecknad, att jag, trots de mer eller mindre befogade anmärkningar, hvilka blifvit framställda mot Kongl. Maj:ts proposition, är fullt öfvertygad om det önskvärda, ja, nödvändigheten att nu antaga densamma, hvarför jag yrkar bifall till lagutskottets förslag i denna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmanen, i enlighet med de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på godkännande af den utaf Kongl. Maj:t föreslagna ändrade lydelse af § 1 i värnpligtslagen den 5 juni 1885 samt vidare på afslag å Kongl. Maj:ts förslag i denna del; och förklarade herr talmanen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner den af Kongl. Maj:t föreslagna ändrade lydelseu af § 1 i värnpligtslagen den 5 juni 1885, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås Kongl. Maj:ts förslag i denna del.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—114;

Nej—21.

Den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 4.15 e. m.

In fidein
A. von Krusenstjerna.
